

Georg-Eckert-Institut BS78

1 233 430 8

NACIONALNI KURIKULARNI SVET
Predmetna kurikularna komisija
za zgodovino
Marec 1998

UČNI NAČRT ZA ZGODOVINO V GIMNAZIJI
Z ITALIJANSKIM UČNIM JEZIKOM
(modul 280 ur)

PREDMETNA KURIKULARNA KOMISIJA ZA ZGODOVINO:

dr. Božo Repe, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, predsednik
Ana Kastelic, Zavod RS za šolstvo, strokovna tajnica
dr. Dušan Nečak, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta
mag. Stane Berzelak, Srednja šola Slovenj Gradec
Anica Nuša Kern, OŠ Preserje pri Radomljah
Metoda Livk, OŠ Stična
Gabrijela Škraba, OŠ Ledina, Ljubljana

Guido Križman, Gimnazija Antonio Sema Piran, konzulent

Jezikovni pregled: Vilma Djukić

Učni načrt je sprejel Strokovni svet RS za splošno izobraževanje na 14. seji, dne
26.03.1998.

KAZALO

I. OPREDELITEV PREDMETA.....	3
II. PREDMETNI KATALOGI ZNANJ.....	4
1. Cilji predmeta	
1.1 Splošni cilji predmeta.....	4
1.2. Operativni cilji predmeta in vsebine.....	5
Vsebina	5
Operativni cilji predmeta.....	19
Prvi letnik.....	19
Drugi letnik.....	27
Tretji letnik.....	34
Četrty letnik.....	40
2. Standardi znanj.....	48
III. SPECIALNODIDAKTIČNA PRIPOROČILA IN MEDPREDMETNE POVEZAVE.....	50
IV. OBVEZNI NAČINI PREVERJANJA IN OCENJEVANJA ZNANJA.....	51
V. ZNANJA, KI JIH MORAJO IMETI IZVAJALCI PREDMETA.....	52
VI. IZVEDBENI STANDARDI IN NORMATIVI	
6.1 Opremljenost učilnice.....	52
6.2 Literatura.....	52

SLO
Z-7
(1.98)

I. OPREDELITEV PREDMETA

Zgodovina je v programu splošne gimnazije štiriletni učni predmet v obsegu 280 ur. Učni načrt zgodovine za gimnazijo zagotavlja pridobitev širokih zgodovinskih znanj, vednosti in sposobnosti, ki dajejo dijaku široko splošno razgledanost in trdno osnovo za univerzitetni študij, zlasti še v tistih usmeritvah, ki vključujejo v svoj izobraževalni program tudi zgodovinska znanja.

Vsebinska zasnova učnega programa zajema temeljne zgodovinske pojave in procese, ki pomenijo osnovo zgodovinske vednosti in so pogoj za razumevanje kulturnega in civilizacijskega razvoja človeštva. Poudarek je na gospodarsko-socialnih in kulturno-zgodovinskih temah. Učni načrt je obogaten z vsebinami iz vsakdanjega življenja, s prikazom materialnih in duhovnih dosežkov človeštva v posameznih zgodovinskih obdobjih. S prostorskega vidika je odprt predvsem v evropski kulturnozgodovinski okvir, pri določenih procesih pa tudi v izvenevropski svet.

Slovenska in **italijanska** zgodovina, zgodovinske izkušnje in kulturna dediščina so umeščene v širši srednjeevropski in evropski prostor, kar omogoča boljše razumevanje vplivov na dogajanja in njihovo medsebojno povezanost. Tak pristop k realizaciji učnega načrta omogoča ustrežnejše povezovanje obče in narodne zgodovine in daje celovitejši pogled na zgodovinska dogajanja in procese, s tem dobiva domača zgodovina pravi pomen in razsežnost.

Cilj zasnove je, da z večjo pestrostjo pripomore k privlačnosti in zanimivosti pouka. Šolajoči se mladini zgodovina širi zgodovinsko časovno in prostorsko predstavo ter ji omogoča z aktivnimi oblikami in metodami dela (uporaba virov, zemljevidov in nebesednih virov informacij) razvijanje sposobnosti za sporočanje zgodovinskih informacij, kritično presojo vseh oblik sporočil ter sposobnosti medsebojnega povezovanja istorodnih in raznorodnih zgodovinskih dogajanj. S primerjavami življenja v preteklosti in sodobnosti, s časovno globino kakor tudi široko tematiko človekovega bivanja in zgodovinskih izkušenj pa ima zgodovina pomembno vzgojno-izobraževalno vlogo pri demokratični življenjski orientaciji mladih. Zgodovinska znanja dajejo dijaku široko duhovno obzorje in življenjsko osmišljenje.

Glede na dosedanjo zgodovinsko izkušnjo ima zgodovina pomembno vlogo tudi pri oblikovanju narodne zavesti in narodne identitete.

Pri tem se učni načrt navezuje na znanja in spretnosti, pridobljene v osnovni šoli. Učni načrt je razmeroma obsežen: v njem smo želeli opozoriti na glavne zgodovinske in razvojne tokove, ki naj bi jim učitelj sledil pri pouku. Jasno je seveda, da v okviru časa, ki ga ima na voljo, ne bo mogel obdelati vsega enako globoko. Nekatera vprašanja in teme bo lahko razložil podrobneje, druge le povzel ali omenil, drugod pa zopet dijakom naznačil, kaj naj si sami preberejo v učbeniku ali drugem gradivu. Učni načrt je v tem smislu predvsem priporočilo in temeljno vodilo, na katerem učitelj gradi svoj individualni učni program, učitelj pa ima pri izboru vprašanj in tem svobodo, da obravnavane tematske sklope izbira, se morda pri nekaterih zadrži dlje, če se mu zdi potrebno ali če opazi, da vlada v razredu zanje posebno zanimanje, lahko pa jih tudi združuje in povezuje med seboj ali celo (seveda v mejah mogočega) prestavlja iz letnika v letnik. Učni načrt je potemtakem splošni okvir, ki učitelja obvezuje na jasno predstavitev razvojnih "niti", glavnih značilnosti posameznih zgodovinskih obdobji ter stalnic in protislovij v zgodovinskem razvoju, hkrati pa ga spodbuja k ustreznemu povezovanju obče in narodne zgodovine. Končna raven znanja, h kateri mora težiti učitelj, je določena z maturo, pri čemer pa matura nikakor ne pomeni samo znanj, zapisanih v maturitetnem katalogu, temveč tudi vsa tista znanja, ki so povezana z maturitetnimi temami in so potrebna za njihovo razumevanje.

Prenova pouka zgodovine (vsebine in ciljev) je pod vodstvom prof. dr. Petra Vodopivca intenzivno potekala že v obdobju 1990 -1996, predvsem v smislu posodabljanja vsebin, večje privlačnosti in odprtosti. Januarja 1996 je Strokovni svet RS za vzgojo in izobraževanje potrdil prenovljeni učni načrt za gimnazije, v šolskem letu 1996/97 pa se je pričel uvajati v prvi letnik. Zato pričujoči učni načrt ohranja v vsebinskem delu koncept, ki ga je sprejel strokovni svet leta 1996, dopolnjen pa je s katalogom operativnih ciljev, ki izražajo na eni strani usmeritve pouka zgodovine, na drugi pa določeno standardizacijo.

II. PREDMETNI KATALOGI ZNANJ

1. Cilji predmeta

1.1 Splošni cilji predmeta

Dijaki naj:

- pridobijo znanje o pomembnih dogajanjih, pojavih in procesih iz svetovne, evropske, slovenske in **italijanske** zgodovine;
- pridobijo spoznanja o vplivih evropskih in svetovnih dogajanj na slovensko in **italijansko** zgodovino in jih razumejo;
- razvijajo zanimanje za zgodovinsko preteklost in sedanost **italijanskega** in slovenskega naroda in njegovih dosežkov ter si oblikujejo zgodovinsko zavest o narodni identiteti in državni pripadnosti;
- pridobijo znanje o življenju, delu, miselnosti in znanstvenih dosežkih, gospodarskih procesih in socialnih odnosih v različnih zgodovinskih obdobjih;
- vrednotijo kulturno dediščino v splošnem in nacionalnem okviru, se ozaveščajo o pomenu ohranjanja lastnih kulturnih tradicij in pridobivajo evropske kulturne in civilizacijske življenjske vrednote;
- razvijajo sposobnost za razumevanje in spoštovanje različnih ver, kultur in skupnosti doma in v svetu;
- pridobivajo vedenja o prizadevanjih za človekove in državljanske pravice ter se ozaveščajo o pomenu njihovega spoštovanja;
- razvijajo zmožnost časovnih in prostorskih predstav, sposobnost sporočanja zgodovinskih informacij (brati zgodovinsko besedilo, ga razumeti in razložiti) in kritične presoje vseh oblik sporočil;
- se naučijo ločevati vzroke, povode in posledice, ter ugotavljati soodvisnost različnih pojavov, kontinuitete in sprememb v razvoju ter si tako razvijajo zgodovinski način mišljenja;
- razvijajo sposobnost logičnega razumevanja pojmov in sposobnost povezovanja v sintezo istorodnih in raznorodnih zgodovinskih dejstev;
- se usposabljaajo za uporabo zgodovinske karte, virov in besedil ter za samostojno

- delo in razvijajo zanimanje za družboslovno proučevanje in raziskovanje;
- razvijajo sposobnost komuniciranja in izražanja misli o zgodovinskih dogajanjih;
 - v povezavi s šolsko knjižnico pridobivajo knjižnična informacijska znanja, potrebna za aktivno iskanje strokovne in poljudne zgodovinske literature;
 - pridobivajo delovne navade: natančnost, sistematičnost, vztrajnost.

1.2 Operativni cilji predmeta in vsebine

1.2.1 Vsebina

Prvi letnik

1. ZGODOVINA

Včeraj - danes - jutri: čas kot zgodovinska kategorija. Trajanje in spreminjanje v zgodovini. Čas in prostor kot temeljni določili človeka in človeške družbe. Datiranje in predstavitev zgodovinskega časa - od nastanka človeške družbe do danes.

Spomin: individualni in kolektivni zgodovinski spomin. Pot k zgodovinski resnici: zgodovina kot veda.

Človekov boj za obstanek in človekova ustvarjalnost - gibalni razvoj.

2. PODOBE IZ PRAZGODOVINE

Kdaj se začne prazgodovina - in kdaj zgodovina. Nastanek človeka in njegovo razširjanje po svetu (ob zemljevidu).

Paleolitske in mezolitske kulture (ob zemljevidu). Tehnika in okolje.

Iz življenja lovca in nabiralca. Iz življenja poljedelca in živinorejca.

Neolitska naselja in kultura koliščarjev.

Življenje v kovinskih dobah. Duhovni svet in miselno/prostorsko obzorje človeka v prazgodovini. **Kaštelirji (1 ura).**

3. ZGODNJE VISOKE KULTURE (PRVE CIVILIZACIJE)

Zgodnje visoke kulture: čas in prostor (kronološka tabela in zemljevid).

Začetki prvih civilizacij: Mezopotamija, Egipt (gospodarstvo, irigacija, družba in državna organizacija), Feničani, Hebrejci, Hetiti, Perzija, Indija, Kitajska.

Pomen pisave: ohranjanje vedenja kasnejšim generacijam, omogoča organizacijo državne oblasti.

Izbrane podobe iz življenja po civilizacijsko - kulturnih območjih.

Umetnost, književnost (začetki zgodovinopisja), pravo in začetki znanosti. Religija.

4. GRČIJA

Kreta - Mikene - Troja: Vzpon in padec kretsko-mikenske kulture. Zgodnje grško prostorsko obzorje. Homerjeva Grčija: Iliada in Odiseja kot sliki grške družbe in duhovnega obzorja (ob izbranih odlomkih in spoznanjih arheologije prikazemo življenje Grkov v tem času). Postopno širjenje znanega sveta in grškega geografskega obzorja.

Polis. Kolonizacija in širjenje grškega vpliva (ob zemljevidu).

Grški svet bogov in ljudi. Igre v Olimpiji.

Atene: gospodarstvo; spreminjanje socialne podobe atenske družbe; socialne skupine in nasprotja - Solonove reforme. Oblikovanje atenske demokracije - od Solona do Perikleja; zlata doba Aten.

Šparta, primerjava življenja v Šparti in Atenah.

Grško - perzijske vojne in grški odnos do svobode.

Označitev grškega gospodarstva in družbe - vsakdanjik moških, žensk, sužnjev (v mestu in na deželi); grške šole in gledališče. Grška kulturna zapuščina: slovstvo, govorništvo in filozofija, zgodovinopisje in druge znanosti; umetnost. Pomen grške kulture in filozofije za prihodnji razvoj evropske duhovne kulture in političnih ustanov. Boj in tekmovanje med polis, slabitev mestnih držav. Vzpon Makedonije: Aleksander Veliki in helenizem - povezava grške kulture z Vzhodom; velika središča helenistične kulture.

5. RIMLJANI

Apeninski polotok in njegovi prebivalci; vpliv Etruščanov in Grkov na rimski razvoj in kulturo. Nastanek Rima (legenda, arheologija in zgodovina); čas rimskih kraljev, plebejci in patriciji.

Rimska republika: širjenje proti severu in v sredozemski svet; posledice ekspanzije za način življenja Rimljanov; Grčija in Rim - konflikt in spajanje kultur.

Rimska družba in gospodarstvo; organi oblasti; socialna nasprotja in poskusi reform. Cezar in začetek propadanja republikanskih institucij.

Rimsko cesarstvo: principat - Avgustus prvi med enakimi; Rim - središče države.

Rimska država, državna organizacija, meje in vojska.

Iz življenja Rimljanov: bogataši in reveži (palače na eni in revna predmestja na drugi strani); zabave in igre; življenje na podeželju (kolon/kmet in latifundist); življenje sužnjev (galjoti, gladiatorji, hišni sužnji in učitelji).

Rimski svet bogov, rimska književnost, umetnost, rimsko pravo (tudi temelj poznejšim pravnim sistemom) in zgodovinopisje.

Poznoantično rimsko cesarstvo: obseg, province, uprava; življenje v provincah (od Britanije na zahodu do Mezopotamije na vzhodu, od Germanije na severu do Mavretanije na jugu). **Rimljani v Istri (1 ura).**

Razpadanje in propad cesarstva: vse večje težave pri upravljanju cesarstva, rimski Vzhod in Zahod; naraščanje pritiska tujih ljudstev; propad zahodnega rimskega cesarstva. Rim se umika, a nikjer čisto in za zmeraj ne izgine.

6. JUDOVSTVO IN KRŠČANSTVO

Začetki krščanstva: zgodovinsko ozadje; Biblija in zgodovina; Stara zaveza kot zgodovina judovskega ljudstva, Palestina - stičišče duhovnih tokov, vplivov in kultur; Palestina pod Rimljani; verska gibanja in Jezus kot zgodovinska oseba; Evangeliji in Nova zaveza; socialno-verska sporočila zgodnjega krščanstva. Širjenje krščanstva, zgodnja Cerkev; krščanstvo od preganjanja do državne religije.

7. ZGODNJI SREDNJI VEK

Zemljevid Evrope in sveta v 5. stoletju (znani svet od Sredozemlja do evropskega severa, od evropskih središč do Kitajske in severne Afrike; manj znani svetovi afriške notranjosti, Oceanije in Amerike).

Preseljevanje ljudstev v Evropi in Aziji: novi in stari naseljenci, soočenje in prepletanje različnih svetov, kultur in religij. **Ostrogoti (2 uri)**.

Nova podoba Evrope: Germani in Slovani; širjenje krščanstva iz vzhodnih in zahodnih cerkvenih središč ter njegov kulturno-civilizacijski vpliv. Trije evropski duhovnokulturno-civilizacijski krogi v srednjem veku: evropski zahod in vzhod (Bizanc) **Istra v bizantinskem obdobju (1 ura)**. Islam in Arabci; postopni premik razvojnih težišč od Sredozemlja proti severu in zahodu. Severna Afrika in Azija.

Evropa v karolinškem obdobju: novi gospodarski temelji; nova družbena struktura, različni tipi fevdalizma. **Langobardi (2 uri)**.

Podoba karolinške države: meje, kralj/cesar, uprava, vojska, družbeno-stanovska in vojaško-politična hierarhija; vloga Cerkve in širjenje njenega duhovnega in kulturnega vpliva (pokristjanjevanje poganskih predelov Evrope); ideja cesarstva in kronanje Karla Velikega za cesarja. **Rižanski placit (1 ura)**.

Podobe iz življenja (vladarji, plemstvo, duhovščina, kmetje).

Duhovno obzorje tedanjih ljudi: zgodnesrednjeveška pismenost, kje so središča duhovne kulture (samostanske šole v latinskem krščanskem svetu); karolinška renesansa (prenova kulturnega življenja, pisava, šole, arhitektura).

7.1 Med Slovani v Vzhodnih Alpah

Slovani v Vzhodnih Alpah: slovanstvo, slovenski naselitveni prostor; slovanske "državne tvorbe" (Samova zveza in Karantanija); pokristjanjevanje - Salzburg in Oglej; Cirilova in Metodova misija v Panoniji; izguba karantanske samostojnosti. Prihod Madžarov v Panonsko nižino.

Drugi letnik

1. EVROPA IN SVET V VISOKEM IN POZNEM SREDNJEM VEKU

1.1 Evropa in svet od 10. do 12. stoletja

Znani in neznani svet okoli leta 1000: politični, etnični in kulturno-zgodovinski zemljevid; geografsko obzorje evropskega človeka.

Zahodna Evropa po razpadu frankovskega cesarstva; arabska in nearabska Španija; Jugovzhodna Evropa: Bizanc, Slovani; Bližnji vzhod (Arabci, Perzijci); Kitajci, Japonci;

Srednja in Južna Amerika (sumaren prikaz ob preglednicah in zemljevidih).

Tridelna shema evropske družbe: kmetje, plemstvo, duhovščina.

Poselitev in podoba podeželja: različni tipi organizacije gospodarstva in fevdalizma; svet in obzorje srednjeveškega kmeta; kaj je pomenilo biti plemič v srednjem veku.

Duhovni svet srednjega veka: krščanstvo, shizma in verske sekte, ostanki poganskih elementov, vraževerje; islam in muslimani; kratka oznaka duhovnosti in verstev na Daljnem vzhodu (Indija, Kitajska, Japonska).

Katoliška Evropa: posledice shizme, papeštvo in meništvo, papeštvo in cesarstvo, investiturni boj. Meje katoliške Evrope in boj proti nevernikom - križarske vojne; višek srednjeveške cerkvene moči v 12. in 13. stoletju, inkvizicija.

Nastanek mest: **Razvoj mestnih komun v Italiji, Evropi in Istri (organizacija,**

gospodarstvo, razlike, življenje, uprava). Vzpon Benetk in Dubrovnika. Nastanek regionalnih držav na Apeninskem polotoku in vpliv na kasnejšo zgodovino Italije. Beneška republika, Benetke in Istra. (4 ure)

Šolstvo in nastanek srednjeveških univerz (Bologna, Pariz, Oxford; arabske univerze); razvoj znanosti in filozofije, sholastika v srednjem veku. Evropa viteštva romanike in gotike.

1.2 Evropa med 12. in 14. stoletjem

Evropski vzhod (Bizanc); evropski zahod (Francija, Anglija) in sever (Nemčija, Baltik) od 12. do 14. stoletja (sumaren prikaz ob zemljevidu).

Slovani; vpadi Mongolov; Balkan pred širjenjem Osmanskega imperija v Evropo. Etnična, socialna in duhovnokulturna podoba slovanskega in južnoslovanskega sveta (sumaren pregled - etnične meje, kolonizacija in njene posledice za etnično sestavo; socialna struktura; stičišče cerkvenih in verskih vplivov).

Populacijski, družbeni in gospodarski vzpon Evrope do 14. stoletja: širjenje življenjskega prostora (kolonizacija); fevdno-fevdalna, družbeno-politična piramida; družbeno-gospodarska kriza in "črna smrt".

Kriza papeštva in cerkve v 14. stoletju; herezije in krize katoliškega krščanstva; utrditev svetne oblasti.

Kraljestva in razvoj Evrope v Evropo držav: oblikovanje državne uprave, davčnega sistema, stalne in najemniške vojske. Reconquista v Španiji. Položaj Židov v srednjem veku, vzroki za pojav antisemitizma in izgon Židov iz zahodnoevropskih držav.

Evropske povezave z neevropskim svetom.

Spremembe v duhovnem obzorju (zahodno) evropskega človeka v 14. in 15. stoletju: blagovno-denarno gospodarstvo, zgodnje oblike kapitalizma, vključevanje kmeta v tržno gospodarstvo; vzpon znanosti, širjenje tiska in pisane besede.

1.3 Slovenci

Slovenci: razkroj "karantanske družbe", upravopolitična organizacija, etnična in družbena sestava prebivalstva v slovenskem prostoru. Rimsko-nemško cesarstvo, njegova organizacija, dejanska moč in narava; Slovenci v rimsko-nemškem cesarstvu (na Ogrskem in v okviru Beneške republike).

Socialne in duhovne spremembe v slovenskem prostoru in sosednjih deželah: kmet in meščan v slovenskem srednjem veku, plemstvo in nastanek zgodovinskih dežel (Koroška, Štajerska, Kranjska, Goriška), samostani kot kulturna središča.

2. EVROPA IN SVET NA PREHODU IZ SREDNJEGA V NOVI VEK

Srednji - novi vek: upravičenost pojmov srednji in novi vek; čas od 14. do 16. stoletja je čas prehoda.

Iskanje poti v Azijo in novo pojmovanje prekomorskega sveta; zmanjševanje vloge nekdanjih pomorskih sil (italijanskih in katalonskih pristanišč ter severnonemške Hanze); portugalsko odkrivanje poti okoli Afrike, špansko odkritje Amerike (Krištof Kolumb); novi gospodarji velikih morij (Portugalci, Španci, Francozi, Angleži in Nizozemci); novi zemljevid sveta in evropska ekspanzija v Ameriki. Pomen odkritij za spremembe v evropski miselnosti.

Evropa v iskanju novega ravnotežja: spremenjen odnos do življenja in smrti; rene-

sansa in humanizem (Dante, družina Medici, Machiavelli - načela vladanja - in Erazem Rotterdamski, **P.P. Vergerij starejši**).

Habsburški evropski imperij za Karla V. Luteranska reformacija; začetki zahtev po verski svobodi in boj za partikularne fevdno-fevdalne (plemiške) pravice. Husitska, zwinglijanska, kalvinska in anglikanska smer reformacije. **Reformacija in protireformacija na beneškem ozemlju (1 ura).**

Uporno evropsko kmetstvo in oblikovanje novih gospodarskodružbenih razmerij. Rusija v obdobju od 14. do 16. stoletja.

Protireformacija in katoliška prenova, nov duhovnopolitični zemljevid Evrope ob koncu 16. stoletja; učinki protireformacije, duhovna podoba protireformacijskega katolicizma.

2.1 Slovenci v 15. in 16. stoletju

Slovenci v obdobju kmečkega nemira in reformacije: Slovenci na meji katoliške Evrope; turški vpadi; kmečki punti; reformacija in začetki slovenske književnosti. Slovenci v času protireformacije.

3. EVROPA IN SVET OD 16. DO 18. STOLETJA

Širjenje vloge mest, neagrarnih gospodarskih dejavnosti in blagovno denarnega gospodarstva; prodor poslovnega duha in težnje po večji učinkovitosti; napredek znanosti - od Kopernika do Galileia.

Začetki (modernih) meščanskih družb: Velika Britanija in Nizozemska v 17. stoletju. Utrjevenje absolutne monarhije - Francija v 17. stoletju, višek absolutizma - Ludvik XIV.

Habsburžani kot nemški cesarji in začetek moderne Avstrije; podoba Dunaja in slovenskih mest v 16. in 17. stoletju. Obdobje baroka na Slovenskem (Akademia Operosorum, jezuiti, šolstvo, glasba, slovenski jezik v javnosti, arhitektura). J. V. Valvasor in Slava vojvodine Kranjske. Podoba Italije in Beneške republike.

Osmanski imperij: obseg (zemljevid), meje na Balkanu; narodi balkanskega polotoka pod osmansko oblastjo; nastanek Vojne krajine.

Racionalizem in razsvetljenstvo: naravno pravo in individualna človekova izkušnja proti božjemu pravu; človek kot grešnik in kot razumno bitje; od angleškega razsvetljenstva in Isaaca Newtona do francoskih zahtev po obnovi "družbene pogodbe" (John Locke, Montesquieu, Voltaire, Rousseau). **Gian Rinaldo Carli (1ura).** Vpliv razsvetljenstva na vzgojne teorije in metode (šolstvo, pedagogika, kazensko pravo).

Razsvetljene monarhije: centralizem; merkantilizem, fiziokratizem; nadaljevanje oblikovanja modernih držav (splošna vojaška in šolska obveznost, poenotenje trgov, uvajanje enotnega davčnega in carinskega sistema itd.).

Začetki moderne industrializacije v Angliji in evropsko gospodarstvo v 18. stoletju.

Duhovno in miselno obzorje slovenskega človeka v tem času. Slovenci in začetek slovenskega narodnoprebudnega gibanja (od Pohlina do Linhartarja).

4. KRIZA EVROPE STAREGA REDA IN NJEN POSKUS, DA SE MODERNIZIRA

Britanske kolonije v Ameriki: ameriška osvobodilna vojna in nastanek ZDA; odmev

ameriških osvobodilnih gesel v Evropi.

Evropa med reformo in prevratom: počasna modernizacija Francije; francoska revolucija - leto 1789 - in njena gesla; je revolucijo napravilo meščanstvo ali revolucija meščanstvo?

Tri stopnje revolucije (1789-91, 1792-94, 1794-99) in razcepljenost Francije (mesta in podeželje, kmetje in revolucija); revolucija kot politični in ideološki prevrat, nesposobnost revolucije, da bi v kratkem času spremenila družbeno-gospodarske odnose, navade in miselnost ljudi; jakobinizem in politični jakobinizem, kratkotrajna zmaga in nato poraz nasilja in revolucijskih ideologij.

Napoleon, prevlada politične ekspanzivne pragmatike in kaj je od revolucije (v napoleonski Franciji) sploh ostalo.

Revolucija in Evropa: nova ideja nacije; nova ideja laične in centralizirane uradniške države; pristaši in nasprotniki francoske revolucije. Napoleonske vojne in njihov pomen (sumaren in sintetičen prikaz); spremembe meja. Odmev francoske revolucije v Avstriji; slovenski prostor v času francoske revolucije in napoleonskih vojn (kratek opis mest, podeželja, duhovnega in kulturnega ozračja). **Italija v Napoleonovem obdobju (1 ura)**. Propad Beneške in Dubrovniške republike, Ilirske province.

Rezultat in posledice francoske revolucije ter napoleonskih vojn v Franciji in Evropi; pomeni obdobje od 1789 do 1815 že začetek novega meščanskokapitalističnega reda ali ga le napoveduje? (Primer francoske revolucije kaže, da v družbenogospodarskih in kulturnozgodovinskih procesih ni absolutnih mejnikov in prelomov).

Tretji letnik

1. EVROPA IN SVET 1815

Dunajski kongres in njegove težnje: popolni povratak v stari red ni več mogoč; stare dinastije se vrnejo, a nekatere pridobitve revolucije in napoleonske dobe ostanejo: novi evropski politični zemljevid in odprta vprašanja (Italija, Nemčija, Poljska).

2. DRUŽBENOGOSPODARSKI RAZVOJ V PRVI POLOVICI 19. STOLETJA

Družbenogospodarski razvoj teče dalje: napredovanje industrializacije v Angliji, nova tehnična odkritja, postopno širjenje industrializacije v Evropo. Napredek komunikacijskih povezav.

Podeželje: razlike v položaju kmetijskega prebivalstva (sumarno); mesta in meščanstvo v prvi polovici 19. stoletja; nastajanje industrijskega delavstva in prva delavsko-meščanska nasprotja. Spremembe v standardu, rast števila prebivalstva, daljšanje življenjskega obdobja in boljše prehrabno higienske razmere. Številčna rast družine, spremembe v družinskih razmerjih (v delih zahodne Evrope že od druge polovice 18. stoletja dalje), večja čustvena povezanost družinskih članov; položaj ženske.

Izobraževanje: šolstvo in uveljavitev adolescence kot posebnega življenjskega obdobja (primerjalno s poudarkom razlik po posameznih delih Evrope).

3. MED REVOLUCIJO IN LEGITIMIZMOM

Boj med legitimizmom in liberalizmom; sredozemske revolucije 1820 in revolucije v Evropi 1830.

3.1 Narodnointegracijski procesi in osvobodilna gibanja

Nacionalna zavest in nacionalna gibanja; Avstrija (Čehi, Hrvati, Madžari, Srbi...), Nemčija, osvobodilna gibanja narodov pod osmansko oblastvo.

Italijanski preporod v prvi polovici 19. stoletja: Apeninski polotok v času restavracije; pojem "Risorgimento"; upori v letih 1820-21; Mazzini, Gioberti, Ferrari, Balbo, Cattaneo, Massimo d' Azeglio. Piemonte pred letom 1848. (7 ur)

3.2 Avstrija in slovenski svet v času 1815 do 1848

Začetki industrializacije, železnica, družbeno-mentalitene spremembe; kmet na Slovenskem; meščan na Slovenskem; nemško in italijansko-slovenska razmerja, slovenski jezik, državna, pokrajinska in narodna zavest, Bleiweisov in Prešernov krog. Romantika.

4. REVOLUCIJE 1848 - REZULTAT NAKOPIČENIH NASPROTIJ

Narava revolucij (spontanost, liberalno-demokratska politična usmeritev, narodno združevalne in osvobodilne težnje).

Revolucija v: Franciji, Nemčiji, Italiji. Habsburška monarhija in Slovenci 1848, odprava absolutizma in fevdalizma v Avstriji. Oblikovanje političnih programov pri Čehih, Hrvatih, Nemcih, Madžarih, Slovencih in Srbih.

Leto 1849 in rezultati revolucij

Dosežki revolucij. Države, ki se jih revolucija ne dotakne: Velika Britanija, ZDA, Rusija.

5. GOSPODARSKI VZPON V DRUGI POLOVICI 19. STOLETJA

Druga faza industrializacije: povezovanje Evrope in sveta, evropski Vzhod in Zahod, evropski Sever in Jug; "v 80 dneh okoli sveta"; industrializacija in železnice v Evropi, habsburški monarhiji in slovenskih pokrajinah. Odpiranje trgovskih poti proti Carigradu in porast zanimanja za Balkan (s kratkim prikazom krimske vojne).

Nova podoba podeželja; nova podoba mest, spremembe v urbanizmu (primer Pariz). Postopno nastajanje potrošniške družbe (mestni trgovski centri z vse bolj raznoliko ponudbo, prodiranje industrijskega in široki potrošnji namenjenega blaga na podeželje: čaj, kava, tobak, moda).

Meščanstvo: razslojenost, nastajanje podjetniško-menedžerskega sloja; strokovna in poklicna diferenciacija izobraženstva, svobodni poklici, uradniki; nižji mestni sloji, mestna revščina, industrijski proletariat.

Migracije delovne sile: odseljevanje s podeželja v mesta, rast zahodno- in srednje-evropskih mest: London in Manchester, Pariz in Berlin, Dunaj in Ljubljana (primerjava mest med seboj in z rastjo mest v vzhodni Evropi).

6. MED ABSOLUTIZMOM IN DEMOKRACIJO 1850-1870

Neoabsolutizem (Avstrija); avtoritarizem (Francija, Prusija); parlamentarizem (Velika Britanija). Nastajanje modernih strank, nova vloga časopisja pri oblikovanju "javnega

mnenja". Cerkev in država.

Moderni nacionalizem: nacionalna država (modeli: Francija, Nemčija) in večnacionalna država (modeli: habsburška monarhija, Rusija, Turčija), problem več etničnosti (Velika Britanija, Francija, Belgija, Španija).

Združitev Nemčije; francosko-nemške napetosti in premik mednarodnega evropskega težišča iz Pariza v Berlin

Pariška komuna - poskus uresničitve (malo)meščanskih predstav o demokraciji.

Italijansko narodno gibanje v drugi polovici 19. stoletja:

Združevanje Italije (Cavour, glavni dogodki). Obdobje t.i. zgodovinske desnice (1876-1900) in zgodovinske levice. Problematika v združeni Italiji. Iredentizem. Istra v XIX. stoletju (nacionalni problemi). Razvoj Trsta (9 ur)

Avstrija: prehod iz neoabsolutizma v parlamentarno dobo, organizacija države po letu 1861, dualizem. Slovensko narodno politično organiziranje

v šestdesetih in sedemdesetih letih, napredujoča nacionalna polarizacija.

Razlike v življenju med avstrijsko in ogrsko polovico monarhije; položaj Hrvatov.

7. VPRAŠANJE O MEJAH RAZVOJA - KONEC VELIKIH ILUZIJ

Gospodarska kriza 1873: poglobljanje krize na podeželju; prevlada velike industrije in trgovine.

ZDA po secesijski vojni. Rusija po odpravi tlačanstva. Japonska - nov dejavnik v jugovzhodni Aziji.

Balkan - "vzhodno vprašanje" in južni Slovani. Balkan kot sod smodnika, a tudi most na Bližnji vzhod. Oblikovanje "moderne Srbije"

Kolonialna politika zahodnoevropskih držav: nadaljevanje evropske ekspanzije in oblikovanje svetovnega tržišča; neevropsko blago na evropskih tržiščih in problem konkurence.

7.1 Nova politična podoba Evrope po letu 1870

Uveljavljanje parlamentarne demokracije in problem volilne pravice; kriza konservativizma, kriza liberalizma in mednarodnega socializma. Iskanje novih ideoloških konceptov in boj za volivce ter v tem smislu agresivnejša narava nacionalističnih in socialnopolitičnih ideologij; konservativni nacionalizem, rasizem, antisemitizem; nestrpnost, nacionalni, rasni in ideološki ekskluzivizem.

Pomen vključevanja vseh slojev prebivalstva v politiko.

7.2 Slovenci v Avstriji po letu 1870

Slovenci v tem obdobju: slovenski kmet, slovensko meščanstvo, slovenski izobraženec; slovenski študentje na Dunaju, Gradcu in v Pragi; duhovno in miselno obzorje slovenskega človeka. Politične stranke, delovanje in programi. Propadanje kmetov in obrtnikov in poskusi zaustavitve (Vošnjak, J. E. Krek). Zaostrovanje nacionalnih odnosov: germanizacija, a tudi slovenizacija osrednjega slovenskega teritorija na drugi strani.

8. EVROPA IN SVET "FIN DE SIECLE"

Nazorske in ideološke zadrege ob koncu 19. stoletja; nova pota filozofije (Nietzsche) in znanosti, odkrivanje človekove psihe in podzavednega (psihoanaliza); literatura in umetnost, impresionizem, dekadenca, simbolizem, ekspresionizem. Vprašanje emancipacije žensk.

9. VSE BLIŽE SVETOVNI VOJNI

Boj za vpliv v svetu: zaostritev meddržavnih nacionalnih konfliktov; boj za vpliv v Evropi, na Bližnjem vzhodu in v Afriki (Libija, Maroko), na Daljnem Vzhodu (rusko-japonska vojna) Mednarodna zaveznitva: nove mednarodne interesne zveze; krizna žarišča (poudarek na balkanski krizi in vključenosti Avstro-Ogrske).

9.1 Slovenci in Italijani pred prvo svetovno vojno

Nenehni zaostanek za Evropo; kriza kmeta in šibkost meščana; Dunaj "fin de siecle" in nacionalne kulture. Spremembe v življenju kmeta, vsakdanjiku meščana, podobi mest in podeželja v času od 1850 do 1910.

Slovenski odnos do Avstrije in njenega obstoja: nacionalna in državna zavest Slovencev, Slovenci in Nemci, kdo so nosilci nacionalne zavesti. "Slovanstvo" in "jugoslovanstvo" pred prvo svetovno vojno; habsburška monarhija je za zahodno Evropo porok evropskega ravnotežja.

Giolittijevo obdobje v Italiji. Razmere v Italiji pred prvo svetovno vojno (4 ure)

Četrty letnik

1. PRVA SVETOVNA VOJNA

Razdeljenost Evrope v dva bloka - centralne sile in antanta; iskra iz Sarajeva, medsebojne vojne napovedi in začetne vojaške operacije.

Iluzija o hitrem koncu vojne: oris vojnih operacij do leta 1915 (sumaren oris ob zemljevidu); gibljivo začetno vojskovanje zamenja pozicijska vojna, novodobno orožje, namenjeno množičnemu uničevanju ljudi; Balkan v vojni. Leto 1915 in vstop Italije v vojno; soška fronta.

1.2 Življenje v Evropi med vojno

Totalizacija vojne; prilagajanje gospodarstva vojnim razmeram; vojaki in civili v vojni (umiranje v strelskih jarkih, v rovih pri Verdunu in na Karpatih; pomanjkanje, lakota in boleznj v zaledju). Evropska mesta in podeželje - ženske in otroci kot nadomestna delovna sila.

Širjenje vojne na kopnem in morju 1916-17, vstop ZDA v vojno. Vojna v Aziji in Afriki (ob zemljevidu prikaz glavnih področij konfrontacij). Wilsonove točke in spremembe razmerja sil v letu 1918; premirje in usoda Avstro-Ogrske. Februarska in oktobrska revolucija v Rusiji.

1.3 Slovenci med prvo svetovno vojno

Doživljanje vojne, politične razmere; nacionalne zahteve - majniška deklaracija; deklaracijsko gibanje in njegove "jugoslovanske" predstave; hiter konec vojne in

razpad A-O prehitita pričakovanja. Nastanek Države Slovencev, Hrvatov in Srbov in njeni problemi. Nastanek Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev.

2. VERSAJSKA EVROPA, EVROPA "NARODOV" IN EVROPA RAVNOTEŽJA

2.1 Pariška mirovna konferenca

Mirovna pogajanja in pariška mirovna konferenca: temeljni problemi; nove države in nove meje - novi zemljevid Evrope; ustanovitev Društva narodov. Stara in nova konfliktna žarišča.

Rezultati vojne: vprašanje krivde za vojno; razočaranje nad vero v človeški napredek. Literarne (Hemingway, Remarque, Prežihov Voranc) in druge umetniške upodobitve grozljive vojne izkušnje.

Nova razmerja sil v svetu - konec evropske nadvlade.

2.2 Povojni evropski "nered" in iluzije o evropski revoluciji

Ruska neznanka in zaostrovanje razmer v Rusiji; državljanska vojna, revolucionarni ukrepi, nacionalno vprašanje; postopno odstranjevanje boljševiskih nasprotnikov; utrditev boljševiske oblasti. Tretja internacionala. Revolucija v Nemčiji in na Madžarskem.

3. ITALIJA PO PRVI SVETOVNI VOJNI (4 ure)

Razmere v Italiji po prvi svetovni vojni (ekonomska kriza, politična nestabilnost, socialno vprašanje). Nastanek in vzpon fašizma in njegova utrditev do leta 1929.

4. KRALJEVINA SRBOV, HRVATOV IN SLOVENCEV

Kraljevina SHS v Evropi in na njenem obrobju: kulturnozgodovinske, verske, socialne, gospodarske in politične razlike v novi državi; sestava prebivalstva, mesta in podeželje.

4. 1. Slovenci v Kraljevini SHS

Slovenci v boju za etnične meje - oblikovanje jugoslovansko-avstrijske meje; ozemlske težnje Italije in jugoslovansko-italijanska meja po prvi svetovni vojni; jugoslovanske meje z ostalimi sosednjimi državami (Madžarsko).

Slovenci v Kraljevini SHS: gospodarstvo, politične razmere; šolstvo, univerza, kulturne ustanove in njihov pomen za nacionalni, znanstveni in kulturni razvoj.

Slovenci v zamejstvu: v prvi avstrijski republiki, v Italiji in na Madžarskem (nacionalni, politični in kulturni položaj; prizadevanja za ohranitev narodne samobitnosti).

5. ISKANJE NOVEGA RAVNOTEŽJA V EVROPI IN V SVETU

5.1 Družbeno- politični sistemi med svetovnima vojnama

Države meščanskodemokratskega evropskega reda.

Hitler in nastanek nacionalsocializma. Boljševiški sistem - Stalinov totalitarizem.

Društvo narodov: prizadevanja za ohranjanje evropskega in svetovnega miru.

Izven evropski svet po prvi svetovni vojni (sumarni prikaz temeljnih problemov ob zemljevidu).

5.2 Razvoj gospodarstva, znanosti in umetnosti

Leta upanja 1924-1929:

Nov gospodarski vzpon: rast industrije; modernizacija kmetijstva, prehrabna industrija; meščanstvo dvajsetih let; vse večja povezanost in odvisnost gospodarskih razmer v Evropi z razmerami v Ameriki in ostalem svetu. Povečevanje vloge in pomena komunikacijskih sredstev, novih medijev (radio, film); širjenje obzorja; nove oblike družbenega življenja, množični šport.

Svetovna gospodarska kriza 1929

Polom in pretres v svetovnem gospodarstvu, brezposelnost in socialno-politične posledice krize. Postopno oživljanje in različna dinamika ponovne gospodarske rasti v Evropi po letu 1932; širjenje avtomobilizma; uveljavljanje letalstva v civilnem prometu; podoba evropskih mest (Pariz, London, Berlin, Rim).

Umetnost v dvajsetih in tridesetih letih: meščanska kultura, delavska kultura. Znanost. Vera, Cerkev in država.

5.3 Nadaljevanje politično-ideoloških zaostritev in polarizacij

Poraz demokracije v Nemčiji; zmaga nacizma v Nemčiji, Hitler kot kancler in bistvene značilnosti nacionalsocializma; simpatizerji fašizma (v Franciji, na Portugalskem, v Španiji ...); desnica v srednji Evropi; nemoč meščanskih demokracij. Kraljeva diktatura in jugoslovanski unitarizem.

5.4 Razcepljenost Evrope sredi tridesetih letih

Pojav Ljudske fronte. Državljanjska vojna v Španiji (med revolucijo in obrambo meščanske demokracije); španska državljanska vojna v očeh evropske demokratične javnosti; sovjetska politika v Španiji.

5.5 Jugoslavija in Slovenci v tridesetih letih

Poskus gospodarske in politične konsolidacije v času Stojadinovićeve vlade; moč in nemoč centralizma. Hrvaško vprašanje in Banovina Hrvaška; delitev bosansko-hercegovskega ozemlja; Razmere po diktaturi na Slovenskem, kriza meščanskih strank.

6. NEIZBEŽNOST VOJNE

Vojni naproti; nemške in italijanske teritorialne zahteve; povezovanje fašističnih držav, njihove kršitve versajskega miru (zasedbe tujih ozemelj); anšlus in meje nemškega rajha na Karavankah; München in vprašanje Čehoslovaške; Poljska in poljsko-nemški mejni konflikti; posledice politike popuščanja in nemoči zahodne diplomacije.

Sovjetsko-nemški pakt, nemško-sovjetska razdelitev Poljske; posledice sovjetsko-nemškega pakta za mednarodno delavsko gibanje.

7. DRUGA SVETOVNA VOJNA

7.1 Začetek vojne

Vojna v Evropi, nemška in italijanska ekspanzija; Sovjetska zveza kot nemški

zaveznik (osvojitelj baltičkih držav in vojna proti Finski). Nemška vojna proti evropskemu Zahodu, nevtralne države, srednjeevropska nihanja. ZDA in Japonska. Jugoslavija v letu 1941; začetek vojne. Nemško-italijanska ekspanzija v letu 1941; napad na Sovjetsko zvezo. Anglo-ameriško-sovjetsko zavezništvo, proti-fašistična koalicija.

7.2 Evropa med odporom in kolaboracijo

Odpor in kolaboracija - Francija, Norveška, Nizozemska, Belgija. Različnost razmer v posameznih okupiranih državah; vichyska Francija. Težave Sovjetske zveze (posledice stalinizma);

7.2.1 Jugoslavija po okupaciji

Razmere v Jugoslaviji, okupacija (nastanek Neodvisne države Hrvatske; jugoslovanska vlada v izgnanstvu; razhod četnikov in partizanov v Srbiji, nacionalna obramba v Neodvisni državi Hrvatski

Razmejitev okupacijskih con in razlike v nemško-italijanskem okupacijskem režimu; neodločenost slovenskega meščanstva in slovenskih meščanskih strank; nastanek Osvobodilne fronte. Različne oblike okupatorjevega terorja nad civilnim prebivalstvom (koncentracijska taborišča, izgoni, streljanje talcev ...)

Osvobodilni boj na Slovenskem; razlike v okupacijskih sistemih. Vprašanje odpora in kolaboracije. Notranja organizacija OF, odnosi med ustanovnimi skupinami.

7.3 *Obdobje 1942/43* Potek vojnih operacij v Evropi, Afriki in na Daljnem vzhodu (sumaren pregled); bitke, ki so pomenile preobrat (Stalingrad, El Alamein, Midway).

7.4 Italijansko odporiško gibanje (2 uri)

Kapitulacija Italije, bitka za Italijo; italijanski odpor proti nemški zasedbi.

Politične in vojne razmere v Italiji in Istri po 8. septembru 1943.

7.5 Razmere v Jugoslaviji in na Slovenskem 1942/43

Potek vojnih operacij v Jugoslaviji in zaostrovanje državljankega spopada; osnivanje AVNOJ, zasedanje v Bihacu in Jajcu; odnos med jugoslovanskim in slovenskim narodnoosvobodilnim gibanjem. Odnos zveznikov do narodnoosvobodilnega gibanja v Jugoslaviji.

7.5.1 Nasprotja v Osvobodilni fronti, prevlada komunistov in njihova vse večja nespravljivost (kar ni le slovenski, ampak jugoslovanski in evropski pojav); Dolomitska izjava in posledice za razmere na "terenu" (upoštevanje razlik po pokrajinah).

Bratomorni spopad v Sloveniji, komunistične likvidacije, vaške straže. Vprašanje revolucije.

7.6 Razmere v Jugoslaviji in na Slovenskem po kapitulaciji Italije
Razmere v Jugoslaviji in na Slovenskem po kapitulaciji Italije; patriotizem nacionalizem, antifašizem. Življenje v Ljubljani, Mariboru in drugih (poljubno izbranih) slovenskih mestih v letih 1943/44; Primorska in Trst, prekomorci. Boj za preživetje in boj za ideološko-politične cilje; Rupnikova Ljubljanska pokrajina; organizacija osvobojenega ozemlja. Kultura, umetnost, izdajateljska dejavnost, časopisje in šolstvo med vojno.

7.7. *Poraz Nemčije in njenih zveznic* Potek in sklep vojnih operacij v letih 1944/45 (sumaren prikaz ob zemljevidu). Širjenje sovjetsko-boljševističnega vpliva v Evropi in Aziji. Dogovarjanje med zahodnimi zvezniki in Sovjetsko zvezo od Jalte do Potsdama; nasprotja med zvezniki v vojni, začetek novega konflikta (ta ima stare korenine) - hladne vojne in delitve Evrope po "železni zavesi". Posledice atomskega oblaka za Japonsko. 8.

POVOJNA GEOPOLITIČNA SLIKA EVROPE IN SVETA Združeni narodi, deklaracija

Združenih narodov in njen pomen. Mirovna konferenca, razdelitev Nemčije; nova geopolitična slika. Vprašanje krivde za vojno: Nürnberški proces (v Italiji ni bilo procesov proti fašisti-

čnim krivcem vojne); notranji obračuni v Evropi (Francija proti Franciji, Nizozemska proti Nizozemski, Belgija, Skandinavske države); migracije in preseljevanje manjšin. Povojna Čehoslovaška, Poljska, Italija, ZDA in Japonska (kratek, sumaren pregled). 8.1 *Jugoslavija leta 1945* Razvoj povojne Jugoslavije v komunistično državo: narodnoosvobodilni boj kot boj antifašistično opredeljenega ljudstva in kot zmaga komunistov; vojaško politični položaj ob koncu vojne; upanje v parlamentarno demokracijo in vzpostavitev nove "ljudske" (patijske) oblasti. Obračun z nasprotniki (poboji nasprotnikov brez sodnih procesov) in razne oblike maščevanja (primerjava z zahodno Evropo). 8.2 *Hladna vojna - njene korenine so v drugi svetovni vojni* Ameriška pomoč Zahodni Evropi (Marshallov plan). Sovjetska zveza kot ideal in kot katastrofalna deziluzija; kaj Evropa in svet vesta o njej v letih 1948 do 1951. Zaostrovanje ideološke polarizacije, železna zavesa in nastajanje blokov.

Razvoj v Aziji - Kitajska; Bližnji vzhod in nastanek Izraela. 8.3 *Povojne gospodarske in družbeno-politične razmere v Jugoslaviji* Povojne gospodarske in družbene razmere: veliki optimizem in dejanska stvarnost; ustava in nacionalno vprašanje; obračunavanje s političnimi nasprotniki (procesi proti meščanskim demokratom, obračunavanje s komunisti iz lastnih vrst - dachauski procesi).

Problemi naših meja po drugi svetovni vojni: urejanje mejnih vprašanj na pariški mirovni konferenci (meja z Italijo in Avstrijo). **Tržaško vprašanje (3 ure).** Leto 1948 - prelom s Sovjetsko zvezo in informbirojska kriza; izolacija Jugoslavije; groba notranja diferenciacija, Goli otok.

8.4 Svet v petdesetih letih

Poglabljanje svetovnih nasprotij in naraščanje protikomunističnega vzdušja na Zahodu; korejska vojna. Stalinova smrt in boj za njegovo dediščino, vprašanje destalinizacije; opozicija (znotraj in izven komunistične partije) v vzhodno-evropskih komunističnih državah; množični odpori sovjetizaciji (Berlin 1953, Madžarska in Poljska 1956).

Izrael in arabske države; tretji svet.

Poskus obnovitve francoske oblasti v Indokini, začetki boja za samostojni Vietnam. Težnje ZDA po svetovni dominaciji (mkartizem), razočaranje mlade generacije.

Smeri v moderni umetnosti po letu 1945 (sumarno). Kultura in umetnost petdesetih let; ameriški način življenja vse močneje vpliva na življenje v Zahodni Evropi (Elvis Presley).

Dosežki vesoljske tehnike (prvi umetni satelit - SPUTNIK, 1957); začetek tekmovanja v prodiranju v vesolje; novo obdobje v zračnem prometu. Pojav in vpliv novega množičnega medija - televizije; problemi informacijske družbe.

8.5 Italija po drugi svetovni vojni - razvoj demokracije (8 ur) Nastanek republike. Italijanski gospodarski vzpon. Italija v 60. letih. Italija od konca 70. let.

8.6 Jugoslavija v petdesetih in šesdesetih letih

Iskanje novega družbeno-političnega modela. Gospodarski in družbeni razvoj. Odpiranje in obračanje Jugoslavije v svet v petdesetih letih. Nadaljevanje liberalizacije in gospodarska reforma 1965.

8.7 Evropa in svet od začetka šestdesetih let

Zahodna Evropa na začetku poti v evropsko integracijo.

Zaostritev odnosov med ZDA in Sovjetsko zvezo (berlinski zid, kubanska kriza).

Dekolonizacija; poglobljanje nasprotij med razvitim in nerazvitim svetom, med vzhodnim in zahodnim blokom.

Tretji svet in nevrščenost kot iskanje alternativne poti med blokoma.

ZDA: rasizem - vprašanje dejanske enakopravnosti črncev in Indijancev (Martin Luther-King). Nemirne ameriške in evropske univerze; rast intelektualne študentske opozicije; leto 1968 v Evropi in ZDA (študentski nemiri, "otroci cvetja", rock in upor mlade generacije).

Okupacija Čehoslovaške in poslednji poskus "homogenizacije" vzhodnoevropskega komunizma.

8.8 Osnovne poteze razvoja v sedemdesetih in osemdesetih letih

Gorbačov, glasnost in perestrojka, padec berlinskega zidu in združitve Nemčije; zlom komunizma v vzhodnoevropskih državah (Romunija, Poljska, Češko-Slovaška, Bolgarija, Albanija).

8.9 Jugoslavija po Titu in njen razpad

Jugoslavija po letu 1980: gospodarska, družbena in politična kriza.

Oblikovanje slovensko-hrvaškega konfederativnega (v zahodnem delu) in centralistično usmerjenega bloka (v vzhodnem delu Jugoslavije).

Osamosvojitve Slovenije.

9. SODOBNI SVET IN NJEGOVA PROTISLOVJA

Protislovja: sever-jug, vzhod-zahod, bogati-revni, lačni-siti; onesnaženo okolje (problem odpadkov, prenaseljenost planeta). Problemi sodobne demokracije in njenega razvoja.

Moč tehnologije, vseobsegajoča moč sodobne države, moč manipulacije. V kolikšni meri je sodobni svet povezan s preteklostjo, je res mogoče govoriti o koncu zgodovine? Sodobni svet živi mnogo bolj povezan s preteklostjo, kot se to zdi na prvi pogled, kar med drugim kažejo prav nasprotja na področjih nekdanje Jugoslavije in Sovjetske zveze ter v državah Srednje Evrope.

1.2.2 Operativni cilji predmeta

1. letnik

ZGODOVINA

Operativni cilji	Ključne teme	Povezave
Dijak: - zna zgodovinska dogajanja, pojave in procese postaviti v čas in prostor - utemelji, zakaj mora biti vsak dogo-	Čas in prostor temeljni določili človeka in družbe	

<p>dek , pojav ali proces časovno in prostorsko opredeljen (konkretnost, spremenljivost zgodovinskega časa in prostora)</p> <ul style="list-style-type: none"> - razvrsti v pravilnem kronološkem zaporedju velika zgodovinska obdobja - pojasni pomen zgodovinskih virov za zgodovinska spoznanja, spoznava vrste virov in zgodovinarjevo delo - spozna pomen zbiranja, varovanja in proučevanja zgodovinskih virov in pomen pomožnih zgodovinskih ved 	<p>Pot k zgodovinski resnici</p>	
--	----------------------------------	--

PODOBE IZ PRAZGODOVINE

<ul style="list-style-type: none"> - ob zgodovinskem zemljevidu pojasni nastanek človeka in njegovo razširjenje po svetu; ob tem spozna različna gledanja (tudi verska) na nastanek človeka) - primerja tehniko izdelave orodja v paleolitu in neolitu, sklepa o napredku in spremembah v načinu življenja (prehrana, bivališča, prvo poljedelstvo živinoreja, lončarstvo) - opredeli značilnosti življenja v rodu (organizacija, odločanje, vloga moških, žensk in otrok) - pojasni pomen odkritja kovin za gospodaski razvoj in za vsakdanje življenje - navede in pojasni razloge za nastajanje razlik v premoženju, družbeni moči in ugledu - pozna nahajališča najpomembnejših kaštelirjev v Istri - opiše strukturo kaštelirjev in posamezne elemente (oblika, namen, toponimi ...) - ob slikovnem gradivu spoznava materialno in duhovno kulturo prazgodovinskih obdobj - analizira zemljevid ter poišče večja arheološka najdišča posameznih prazgodovinskih dob na našem ozemlju in sklepa o poseljenosti prostora 	<p>Paleolitske, mezolitske in neolitske kulture</p> <p>Življenje v kovinskih dobah</p> <p>Kaštelirji</p> <p>Duhovni svet človeka</p> <p>Naši kraji v prazgodovini</p>	<p>umetnost</p> <p>muzej</p>
--	--	------------------------------

ZGODNJE VISOKE KULTURE

<ul style="list-style-type: none"> - s pomočjo kronološke tabele in zemljevida opredeli čas in prostor nastanka prvih "visokih kultur" - ugotovi vpliv naravnih in drugih (zlasti gospodarskih) dejavnikov na začetek prvih civilizacij ob velikih rekah - pojasni značilnosti in pomen irigacij- 	<p>Začetki in razvoj prvih civilizacij</p>	
--	--	--

<p>skega poljedelstva (na primeru Egipta ali Mezopotamije)</p> <ul style="list-style-type: none"> - ob zemljevidu poda sumaren pregled razvoja posameznih civilizacij (civilizacijskih območij: Egipt, Mezopotamija, Fenicija, Izrael; Indija, Kitajska) - primerja gospodarski razvoj posameznih orientalnih družb in poišče razlike in posebnosti - razloži državno organizacijo in vzroke za različnost - ob slikovnem gradivu in besedilih razloži družbeno podobo (razslojenost), življenje, delo in položaj pripadnikov različnih družbenih skupin (vladar, svečeniki, uradništvo, vojska, kmetje, nesvobodni, moški, ženske, otroci) - navede in ovrednoti najpomembnejše dosežke najstarejših civilizacij (na področju astronomije, koledarja, medicine, tehnike, vojne tehnike, prava, književnosti in umetnosti) in poudari specifičnost razvoja po posameznih področjih - navede razloge za nastanek pisave (razvoj od podobopisa do črkopisa) in pojasni njen pomen za ohranjanje vedenja kasnejšim generacijam - zna razložiti pojme antropomorfizem, politeizem, monoteizem in vlogo religije v življenju ljudi in v umetnosti 	<p>Izbrane podobe iz življenja po civilizacijsko-kulturnih območjih</p> <p>Kulturna dediščina najstarejših civilizacij</p> <p>Religija</p>	<p>umetnost, književnost</p>
---	--	------------------------------

GRŠKA CIVILIZACIJA

<ul style="list-style-type: none"> - ob zemljevidu našteje kulturne centre bronaste dobe v egejskem prostoru (Kreta, Mikene, Troja) in opiše ter primerja življenje različnih družbenih slojev - ob slikovnem gradivu pojasni značilnosti kretske in mikenske kulture - analizira zemljevid in pojasni čas ter prostor naselitve grških plemen na jug Balkanskega polotoka, na egejsko otočje in na obalo Male Azije (mala grška kolonizacija) - ob izbranih odlomkih besedil iz Iliade in Odiseje spozna življenje Grkov do 8. stol. pr. Kr. (družbena struktura in organizacija) - opiše značilnosti najstarejše grške religije (grške predstave o nastanku sveta in bogov) in pojasni razloge za veliko prisotnost mitov, pripovedk in preročišč v grškem svetu in življenju 	<p>Kreta, Mikene, Troja</p> <p>Homerska Grčija :</p> <ul style="list-style-type: none"> • preseljevanje in naseljevanje Grkov, grška družba • Grški svet bogov in mitov; povezovalne prvine 	
--	---	--

- navede in pojasni razloge izseljevanja (velika grška kolonizacija med 8. in 6. stoletjem pr. Kr.), analizira zemljevid in ugotovi območja grške kolonizacije; izpiše krajevna imena, ki še danes spominjajo na ta proces
- vrednoti pomen grške kolonizacije za gospodarski in kulturni razvoj polis in razvoj poznejših civilizacij na tem območju
- pojasni, zakaj je v Grčiji nastala množica političnih tvorb - polis, navede in pojasni značilnosti mestnih držav (težnje po doseganju avtarkije, avtonomije)
- ob zemljevidu prikaže naravne pogoje in možnosti razvoja Aten; pojasni spreminjanje atenske gospodarske, socialne in politične podobe
- ob odlomkih besedil spozna in vrednoti pomen Solonovih reform pri reševanju gospodarske in politične krize
- razloži razvoj atenske ustavne ureditve in demokracije (Solon, tiranija, Klisten, Periklej) ter odraz v življenju in položaju posameznih slojev
- izpostavi posebnost špartanske polis, (tradicionalna vojaška skupnost, aristokratska ureditev)
- primerja gospodarstvo, družbo in politično ureditev v Atenah in Šparti
- primerja vsakdanje življenje posameznih družbenih skupin v grških polis in zapiše ugotovitve
- ob zemljevidu ponovi podatke o nastanku in obsegu perzijske države, spozna njeno ureditev in navede vzroke za spopad z grškimi polis
- ob zemljevidu kratko opiše potek vojne, grško obrambo in odnos do svobode (neenotnost stališč do Perzijcev problem strategije) in spozna družbene spremembe v tem času (uveljavljanje meščanov)
- pojasni vzroke in posledice atensko-špartanskih nasprotij po vojnah s Perziji
- navede najvidnejše dosežke Grkov na področju znanosti, arhitekture, slikarstva in književnosti
- ob odlomkih (Herodot, Tukidid) spozna razvoj zgodovinopisja in ovrednoti njegovo vlogo
- ovrednoti pomen grške filozofije in

- Velika grška kolonizacija

Mestna država - polis:

- Atenska polis

- Šparta

- Grško-perzijske vojne in grški odnos do svobode

- Grška kulturna zapuščina

književnost
(1. l.)

umetnost

<p>kulture za prihodnji razvoj evropske duhovne kulture in političnih ustanov</p> <ul style="list-style-type: none"> - pojasni pogoje za uresničevanje panhelenske politike (novo obdobje vojaške taktike, oslabelelost grških polis) in njene posledice - analizira zemljevid in prikaže nastanek makedonskega imperija (težnje Aleksandra Velikega po odkrivanju in osvajanju sveta) - vrednoti pomen Aleksandrove države pri spajanju in prepletanju različnih kultur Vzhoda in Zahoda; razloži značilnosti in pomen helenistične kulture (znanost, umetnost, urbanizem, muzeji in knjižnice) - pojasni gospodarski razvoj v obdobju helenizma 	<p>Država Aleksandra Makedonskega - obdobje helenizma</p>	
---	---	--

RIMLJANI

<ul style="list-style-type: none"> - ob zemljevidu razloži etnično in kulturno podobo Apeninskega polotoka pred nastankom rimske države - spozna značilnosti etruščanske kulture in vpliv grške in etruščanske kulture na rimski razvoj - se seznanj z ustanovitvijo Rima (razlika med ljudskim sporočilom in ugotovitvami arheologije) - opiše strukturo in organizacijo rimske družbe v najstarejšem obdobju (pojmi: družina-familia, rod-gens, bratstvo-kuria, pleme-tribus, populus romanus) - pojasni položaj patricijev in plebejcev (naraščajoča vloga plebejcev, boj za politično enakopravnost) - navede najpomembnejše oblastne organe rimske republike in njihove pristojnosti (konzulat, senat, centurijska skupščina, ljudski tribunat, ljudska skupščina) in opiše razloge in pomen kodifikacije prava - analizira zemljevid in prikaže širjenje rimske nadoblasti po Apeninskem polotoku in v Sredozemlje, izpostavi prednosti Rimljanov za zmage in prevlado v Sredozemlju - pojasni odnos Rima do zasedenih ozemelj na Apeninskem polotoku in do provinc (odnos do zemlje in prebivalstva, značilnosti uprave, spopad in simbioza kultur) 	<p>Apeninski polotok in njegovi prebivalci</p> <p>Nastanek Rima in čas rimskih kraljev</p> <p>Rimska republika:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oblastni temelji • Razvoj rimske države v imperij 	
--	--	--

- utemelji gospodarske, družbene, politične in kulturne posledice nenehnih vojn
- pojasni različne vzroke in posledice propadanja rimskega kmečkega prebivalstva in sklepa o gospodarski in politični krizi ter njenih posledicah
- pojasni značilnosti in problem agrarno-socialnih (brata Grakh) ter vojaških reform (Marij, Sula)
- navede in pojasni vzroke za nastanek nove oblike vladavine - triumvirat
- opiše značilnosti Cezarjeve diktature
- pojasni razmere, ki so vodile v oblikovanje drugega triumvirata in v novo državljansko vojno
- razloži značilnosti Oktavijanove vladavine (navidezna ohranitev republike, princeps prvi med enakimi, kopičenje republikanskih služb v osebi princepsa, poenotenje imperija in upravljanja provinc, širjenje državljanjskih pravic, omilitev družbenih napetosti; vojska in uradništvo, glavna opora princepsa; zunanja politika)
- analizira zemljevid rimskega imperija v 1. stoletju po Kr. in ugotovi obseg (meje na S, Z, J in V)
- razloži pojem romanizacija, navede glavne nosilce njenega širjenja in poišče razloge in posledice za razlike v intenzivnosti romanizacije med vzhodnimi in zahodnimi provincami
- razloži možnosti gospodarskega razvoja v Avgustovem obdobju
- ob virih opiše družbeni položaj in vsakdanje življenje različnih socialnih slojev v mestu (bogataši, reveži, osvobodenci, sužnji) in na podeželju (latifundisti, kmetje, koloni, sužnji)
- pojasni namen in pomen cirkusov in amfiteatrov - klica "panem et circenses"
- spozna vplive etruščanske in grške religije na rimsko
- ob slikovnem gradivu spozna značilnosti rimske kulture, zlasti njeno uporabnost na različnih področjih življenja
- navede največje dosežke rimske civilizacije na področju znanosti, zgodovinopisja, prava in književnosti

- Socialna nasprotja in poskusi reform

Cezar in začetek propadanja republikanskih institucij

Rimsko cesarstvo-principat:

- Avgustov principat

- Iz življenja Rimljanov

Rimski svet bogov, znanosti in kulture

književnost (1.l.)

gotske vojne

- pojasni družbeni razvoj Frankov po naselitvi v Galijo (stapljanje elementov stare in nove družbe, razvoj v najmočnejšo "barbarsko državo" na ozemlju Zahodnega rimskega imperija)
- pojasni postopno nastajanje fevdalnih odnosov in podložniških razmerij
- pojasni razloge za začasni gospodarski in kulturni zastoj evropskega zahoda po propadu zahodnorimskega cesarstva (čeprav trgovski in obrtni stiki z Vzhodom v merovinškem obdobju niso povsem zamrli)
- razloži organizacijo in gospodarstvo zemljiškega gospodstva, nastajanje in značilnosti fevdalne družbene hierarhije, tipične za frankovski tip fevdalizma
- navede osnovne značilnosti podobe karolinške države (kralj-cesar; uprava in vojska; meje - do kod je segal frankovski vpliv; družbeno-stanovska in vojaško-politična hierarhija)
- **opiše langobardsko družbo**
- **analizira odlomke "codex legum langobardorum" in izpostavi glavne značilnosti tega pravnega dokumenta**
- **pojasni odnos med Langobardi in Cerkvijo**
- **pojasni, zakaj je prišlo do sklica rižanskega placita**
- **pozna zgodovinski pomen tega dokumenta ter opiše njegovo vsebino (družba, prisotnost Slovanov v zaledju)**
- pozna temeljne značilnosti karolinške renesanse (prenova duhovnega življenja; srednjeveška pismenost in šolstvo; arhitektura; samostanske šole v krščanskem svetu)
- navede razloge in posledice razpada karolinškega cesarstva (politična drobitev Evrope; uspešni vpadi "novih ljudstev Madžari, Vikingi, Saraceni")
- navede razloge, ki so Bizancu omogočili brez večjih izgub preživeti prve "velike selitve ljudstev" in razloži vzpon Bizanca v času cesarja Justinijana (razvoj v sredozemsko

Trije duhovnocivilizacijski krogi:

- Evropski zahod 5. - 8. stol.

Evropa v karolinškem obdobju:

- Novi gospodarski temelji

- Karolinška država

Langobardi

Rižanski placit

- Karolinška renesansa

- Razpad karolinškega cesarstva

- Bizanc v času Justinijana

<p>velesilo, teme, despotizem, cezaro-papizem, zakonik, kultura)</p> <ul style="list-style-type: none"> - pozna vplive Bizanca na jadranski obali - navede največje dosežke bizantinskega obdobja v Istri (Poreč ...) - ob zemljevidu opredeli domovino Arabcev, pojasni začetek islama in njegov pomen v takratnem arabskem svetu - ob zemljevidu razloži širjenje islama, (arabska osvajanja, spremembe v sredozemskem prostoru, odnos do podrejenih ljudstev, njihove vere in kulture) - ob slikovnem gradivu in odlomkih besedil spozna značilnosti arabske kulture (nadaljevanje vzhodnorimski izročil, prenos znanstvenega bogastva antike) in navede dosežke na področju znanosti in ladijske tehnike - analizira zemljevid in prikaže naselitveni prostor "prednikov" Slovencev in pojasni nastanek in razvoj Karantanije - pojasni širjenje krščanstva in navede cerkvena središča (Salzburg, Oglej, samostani), pomembna za širjenje krščanstva - pojasni zgodovinske okoliščine, ki so povzročile izgubo karantanske samostojnosti - ob zemljevidu opredeli naselitveni prostor zahodnih in vzhodnih Slovanov (Moravci, Čehi, Poljaki, Rusi) in ve, da se je krščanstvo širilo med Slovane iz Zahoda in Vzhoda (Carigrad) - ob tematskem zemljevidu poda sumarni pregled razvoja Evropejcem znanih in manj znanih področij v drugi polovici prvega tisočletja (Kitajska, Afrika, Srednja Amerika) 	<p>Bizanc in Istra</p> <ul style="list-style-type: none"> • Islam in Arabci, arabska kultura <p>Med Slovani v Vzhodnih Alpah</p> <p>Naselitveni prostor zahodnih in vzhodnih Slovanov</p> <p>Izvenevropski svet (Kitajska, Afrika, Srednja Amerika)</p>	<p>književnost (1.1.)</p> <p>jezik okolja</p>
--	---	---

2. letnik

EVROPA IN SVET V VISOKEM IN POZNEM SREDNJEM VEKU

Cilji	Ključne teme	Povezave
<p>Dijak:</p> <ul style="list-style-type: none"> - razloži politični zemljevid Evrope po razpadu frankovske države 	<p>Evropa in svet od 10. do 12. stoletja:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zahodna Evropa 	

- poda sumaren pregled razvoja zahodnoevropskih držav v času od 10. do 12. stoletja (Anglija, Francija, Španija)
- analizira zgodovinski zemljevid in opiše politično podobo Nemčije ter Italije
- analizira zemljevid in opredeli začetek slovanskih držav (Češka, Poljska, Kijevska Rusija) in Ogrske ter pojasni temeljne značilnosti njihovega razvoja (odnos s sosedi, notranje razmere)
- analizira zgodovinski zemljevid, ugotovi teritorialni obseg Bizanca, navede in pojasni temeljne značilnosti razvoja (proniarski sistem, zunanja nevarnost, kultura)
- ob zgodovinskem zemljevidu in časovnih preglednicah spozna sočasna dogajanja (glede na evropsko zgodovino) v Aziji (Kitajska, Indija, Japonska) in Srednji Ameriki
- ob slikah in virih opiše položaj podložnika
- razloži napredek kmetijske tehnike in ovrednoti uveljavljanje natriletnega kolobarjenja
- pojasni vlogo plemstva in duhovščine (različna struktura, različen položaj in vloga, vpliv na državno politiko)
- ob slikovnem gradivu opiše življenje na gradovih
- pojasni cerkveni razkol in oblikovanje zahodne -katoliške ter vzhodne -pravoslavne Cerkve in ve, kje je bilo njuno stičišče
- pojasni vlogo Cerkve in samostanov v gospodarskem, socialnem, političnem, znanstvenem in kulturnem razvoju srednjega veka
- pozna pglavitne razloge in cilje križarskih vojn
- ovrednoti gospodarske in kulturne vplive, ki so prišli v Evropo s križarskimi vojnami; se seznanj tudi z negativnimi stranmi križarskih vojn
- pojasni nastajanje srednjeveških mest primerja antično in srednjeveško mesto in zapiše razlike
- pojasni gospodarsko dejavnost srednjeveških mest, ob zemljevidu razloži

- Vzhodna Evropa
- Bizanc in Jugovzhodna Evropa
- Izvenevropski svet
- Podeželje - tridelna shema evropske družbe
- Cerkev (vloga, shizma, meništvo), investiturni boj, križarske vojne)
- Srednjeveška mesta in meščanstvo

<p>razvoj trgovine in obrti ter odnos med mestom in podeželjem</p> <ul style="list-style-type: none"> - ob odlomkih virov pojasni mestno samoupravo, položaj meščanstva in vsakdanje življenje - spozna položaj Židov v zahodno-evropskih državah (vključenost v mednarodno in lokalno trgovino, finančno dejavnost) in vzroke za pojav antisemitizma in za izgon Židov iz zahodno-evropskih držav v visokem srednjem veku <p>- razloži nastanek italijanskih komun in opiše njihove značilnosti</p> <ul style="list-style-type: none"> - primerja italijanske komune z evropskimi in navede razlike - pojasni ureditev komune ter delovanje notranje oblasti - opiše nastanek komune v Istri - pozna proces prehoda iz t.i. "signorie" v regionalne države v severni Italiji - našteje najpomembnejše "singno-rie" in pojasni posledice nastanka regionalnih držav - ob zemljevidu razloži situacijo na Apeninskem polotoku po lodijskem miru - pozna vzpon Beneške republike njene politične organe in njihovo delovanje - ob zemljevidu našteje beneške posesti ob Jadranu <ul style="list-style-type: none"> - spozna etični, znanstveni in kulturni razvoj srednjega veka - razloži pomen šolstva in prvih univerz v srednjeveški Evropi - pojasni značilnosti srednjeveške miselnosti in poišče zvezo med načinom življenja različnih družbenih slojev in različnimi oblikami kulture (sholastika, viteška kultura, ljudska kultura, meščanska kultura) 	<p>Komune</p> <p>Nastanek regionalnih držav v Italiji</p> <p>Beneška republika</p> <ul style="list-style-type: none"> • Duhovni svet in miselnost srednjega veka 	
Evropa od 12. do 14. stoletja		
<ul style="list-style-type: none"> - iz zemljevida razbere dežele, ki jih je prizadel mongolski vpad in razloži posledice za Rusijo - analizira zgodovinski zemljevid in ugotovi politično podobo Balkanskega polotoka pred širjenjem osmanskega 	<ul style="list-style-type: none"> • Posledice vpadov azijskih ljudstev (Mongoli, Turki) • Etnična, socialna in duhovna podoba južno-slovanskega sveta 	

imperija

- ob zemljevidu konkretizira osmansko ekspanzijo na Balkan v Srednje Podonavje
- navede in pojasni posledice širjenja osmanske nadoblasti (etnične, verske, kulturne ...)

- razloži pojem agrarna kolonizacija (notranja in zunanja) in pogoje, ki so omogočili njeno izvajanje in širjenje življenjskega prostora

- navede in pojasni gospodarske, etnične in politične posledice kolonizacije v evropskem prostoru;
- ob odlomkih besedil spozna posledice kuge - "črne smrti" - v populacijskem razvoju 14. in 15. stoletja

- navede in pojasni bistvene vzroke socialnih in verskih gibanj, razloži pojem herezija in navede najbolj znane verske sekte (Katari, Valdenci, Albižani, lollardi ...) in gibanj v katoliški Cerkvi (dominikanci, frančiškani);
- spozna razmere v katoliški Cerkvi (shizma) in pojasni vzroke vse pogostejših meščanskih zahtev po reformi Cerkve (Wiclif, Hus)

- pojasni odpravljanje feodalno-politične razcepljenosti in krepitev centralne (kraljeve) oblasti v zahodni Evropi
- na konkretnem primeru (Francija ali Anglija, Španija) pojasni delitev oblasti med monarhom in stanov, navede in pojasni pristojnosti stanov

- pojasni, zakaj v Nemčiji ni prišlo do centralizacije državne oblasti in navede posledice utrjevanja moči velikih feodalcev

- ovrednoti spremenjen odnos do znanja

- navede glavne tehnične izboljšave in izume med 14. in 16. stoletjem in pojasni njihov dolgoročni vpliv na razvoj in na življenje ljudi

- ovrednoti pomen odkritja tiska za širjenje tiskane besede, misli in znanja

- razloži značilnosti založništva in manufaktur - zgodnje kapitalističnih oblik proizvodnje

- ob zemljevidu razloži pojem "Velika

- Populacijski in gospodarski vzpon Evrope do 14. st.

- Kriza Cerkve in papeštva v 14. in 15. stoletju

- Kraljestva in razvoj Evrope v Evropo držav

- Spremembe v duhovnem obzorju, napredek - tehnike, izumi, tisk

- Slovenci v visokem

<p>Karantanija", pojasni nastanek slovenskih historičnih dežel</p> <ul style="list-style-type: none"> - ob zgodovinskem zemljevidu razbere, katero slovensko ozemlje je bilo pod Habsburžani, Beneško republiko in Ogrsko - razloži posamezne faze srednjeveške agrarne kolonizacije na Slovenskem; - vrednoti nastajanje mest na Slovenskem - spozna najpomembnejše srednjeveške spomenike na Slovenskem 	<p>srednjem veku</p>	<p>umetnost</p>
---	----------------------	-----------------

EVROPA IN SVET NA PREHODU IZ SREDNJEGA V NOVI VEK

<ul style="list-style-type: none"> - ob zgodovinskem zemljevidu prikaže vedenje Evropejcev o drugih celinah (pa tudi o Evropi) v srednjem veku - pojasni vzroke in pogoje za "geografska odkritja" - razloži evropsko osvajanje novega sveta - pojasni pomen in posledice odkritij čezmorskih dežel za novo odkrite dežele in za dežele, ki so odkrivale svet - razloži značilnosti nove evropske miselnosti - ob slikovnem gradivu spozna značilnosti renesančne umetnosti - pojasni vpliv humanizma na razvoj znanosti (politične in socialne teorije moderne naravoslovne znanosti - od Kopernika do Galileia - medicina) - spozna radikalne kritike fevdalnih razmer in Cerkve (Hutten in E. Rotterdamski) - opiše politične in gospodarske razmere v Evropi v 16. stoletju (inflacija, kuga, socialna diferenciacija, ograjevanje) in sklepa o vzrokih krize in poglobljanju socialnih nasprotij - navede različne smeri reformacije in primerja njihove zahteve (deželno-knežja, husitska, zwinglijanska, kalvinska, anglikanska) - pozna gospodarske in družbene osnove kmečkih uporov v Evropi - obrazloži pojem protireformacija, navede in pojasni značilnosti duhovne preнове Cerkve - ob zemljevidu pojasni spremenjeno 	<p>Iskanje poti v Azijo in novo pojmovanje prekomorskega sveta</p> <p>Humanizem in renesansa</p> <p>Reformacija in kmečki upori</p> <p>Protireformacija in nov duhovno-politični zemljevid Evrope</p>	<p>književnost</p>
--	---	--------------------

<p>versko podobo Evrope</p> <ul style="list-style-type: none"> - ob zemljevidu ugotovi čas osvoboditve Rusije izpod tatarske oblasti in pojasni nastanjanje centralizima in in carskega absolutizma - pojasni pomen reform Petra Velikega - spozna vzroke, zahteve največjih kmečkih uporov na Slovenskem - ob zemljevidu razloži razširjenost reformacije na Slovenskem in odnos deželnega kneza in stanov do protestantizma - ob zemljevidu pojasni turške vpade na Slovensko in njihove posledice - analizira zemljevid in ugotovi, katero slovensko etnično ozemlje je bilo od 15. stoletju pod Beneško republiko - ovrednoti delovanje Petra Vergerija - pozna posledice reformacije in protireformacije na beneškem ozemlju 	<p>Rusija v času od 14. do 17. stoletja</p> <p>Slovenske dežele v 15. in 16. stoletju</p> <p>Slovinci v Beneški republici</p>	
---	---	--

EVROPA IN SVET OD 16. DO 18. STOLETJA

<ul style="list-style-type: none"> - pojasni razvoj trgovine po odkritjih čezmorskega sveta (prenos težišč gospodarskega razvoja iz Sredozemlja na Atlantik; gospodarski dvig Nizozemske in Anglije) - vrednoti nizozemsko osvobodilno vojno za razvoj Nizozemske v svetovno pomorsko in gospodarsko silo - pojasni angleški gospodarski in politični razvoj v 17. stoletju - razloži pojem absolutizem in razmere, ki so omogočile njegovo uveljavitev v nekaterih evropskih državah - navede in pojasni značilnosti absolutne vladavine Ludvika XIV. in sklepa o posledicah za razvoj Francije - razloži pojma merkantilizem in fiziokratizem - pojasni uveljavljanje Avstrije kot samostojne celote v nemškem cesarstvu (moderniziranje uprave, centralni uradi, dvorna pisarna, dvorni vojni svet; odpor proti centralizmu in absolutizmu) - oceni vlogo Avstrije v protiturški ob- 	<p>Začetki modernih meščanskih družb (Nizozemska, Anglija)</p> <p>Absolutizem: (Francija - Ludvika XIV.)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Začetek moderne Avstrije in njen razvoj do srede 18. stoletja 	
---	--	--

<p>rambi Srednje Evrope in Dunaja v 2. polovici 17. stoletja, pojasni razloge in za nastanek vojnih krajin</p> <ul style="list-style-type: none"> - ob zemljevidu se seznanj z razširitvijo Avstrije v Srednje Podonavje in na Balkan in o pomenu razglasitve Trsta in Reke za svobodni pristanišči - pojasni uveljavljanje zgodnjega kapitalizma na Slovenskem (rudarstvo, fužinarstvo, trgovina) - ob slikovnem gradivu in besedilih spozna značilnost in pomen kulturnega življenja v času baroka (Academia Operosorum Labacensium, jezuiti in šolstvo, J. Vajkard, Valvasor) - pojasni pojma racionalizem in razsvetljenstvo - pojasni pomen razsvetljenskih idej: naravno pravo; naravne človekove pravice; svoboda mišljenja in vere; svoboda razpolaganja z lastnino; enakost pred zakonom; toleranca, ločitev vej državne oblasti - spozna vpliv razsvetljenstva na: vzgojne metode; ločitev vej državne oblasti, reformo kazenskega prava in šolstva ter na spreminjanje človekovega gledanja na življenje (dvig izobrazbe, boljše poznavanje sveta - tudi s potovanji) - navede glavna dela Gian Rinalda Carlija in ovrednoti pomen njegovega dela - razloži pojem "razsvetljeni absolutizem" - primerja "razsvetljene sisteme" in ugotovi skupne značilnosti in razlike; - navede in pojasni bistvene reforme Marije Terezije in Jožefa II. - konkretizira razsvetljenske reforme na Slovenskem in oceni njihov pomen za gospodarski, družbeni in kulturni razvoj - pozna bistvene razmere in pogoje, ki so omogočili nove izume in začetek industrijske revolucije v Angliji 	<p>Slovenske dežele do srede 18. stoletja</p> <p>Racionalizem in razsvetljenstvo</p> <p>Gian Rinaldo Carli</p> <p>Razsvetljene monarhije</p> <p>Življenje v slovenskih mestih in na podeželju konec 18. stoletja</p> <p>Začetki moderne industrije v 18. stoletju</p>	
---	---	--

KRIZA EVROPE STAREGA REDA IN NJEN POSKUS, DA SE MODERNIZIRA

- pojasni hiter gospodarski razvoj	Ameriška osvobodilna	
------------------------------------	----------------------	--

<ul style="list-style-type: none"> - sti Mazzinijevih idej - pojasni bistvo pogledov naslednjih mislecev: Giobertija, Ferrarija, Balboja in Cattanea - pojasni položaj Piemonta v času Carla Alberta (statut ...) - navede glavne značilnosti prve italijanske vojne za neodvisnost - navede in pojasni poglobitve razloge, ki so pospešili osvobodilna gibanja narodov v osmanskem imperiju in konkretizira rezultate - razloži razmere, zaradi katerih se je industrializacija - v primerjavi z zahodnoevropskimi državami - v Avstriji počasneje uveljavljala in zve, da so bile razlike tudi znotraj habsburške monarhije (bolj razvite dežele in dežele, ki so zaostajale) - analizira tematski zemljevid in obrazloži narodno strukturo habsburške monarhije v prvi polovici 19. stoletja - zna opredeliti in vrednotiti delo Prešernovega in Bleiweisovega kroga 	<p>Narodi pod osmansko oblastjo v prvi polovici 19. stoletja</p> <p>Avstrija in slovenski svet 1815 - 1848</p> <p>Slovenci v prvi polovici 19. stoletja</p>	
---	---	--

REVOLUCIJE 1848

<ul style="list-style-type: none"> - pojasni razmere, ki so sprožile revolucijo v različnih delih Evrope in in navede glavne zahteve posameznih družbenih slojev - spozna in pojasni različne zamisli o združitvi Nemčije (velikonemški in malonemški program) - opiše potek in zahteve revolucije v italijanskih državah ter vlogo Avstrije - konkretizira narodne zahteve v revoluciji (Češka - pomen vseslovenskega kongresa v Pragi, Madžarska, Hrvatska ...) - vrednoti zemljiško odvezo - zadnje dejanje v odpravljanju fevdalizma - razloži revolucionarno gibanje na Slovenskem (vključenost in zahteve različnih slojev, Zedinena Slovenija) 	<p>Narava revolucij 1848 v Franciji, Nemčiji, Italiji</p> <p>Revolucija v habsburški monarhiji</p> <p>Slovenci v revoluciji 1848</p>	
---	--	--

GOSPODARSKI VZPON V DRUGI POLOVICI 19. STOLETJA

<ul style="list-style-type: none"> - navede dejavnike, ki so vplivali na hiter tempo razvoja industrializacije, primerja in poišče razlike med prvo in drugo dobo industrializacije - analizira zemljevid "Industrijska 	<p>Druga faza industrializacije in povezovanje sveta</p>	
---	--	--

<p>revolucija v Evropi" in tabelo "gospodarska razvitost" in ugotovi najbolj razvita področja (države) v Evropi in razlike v smeri Z-V; S-J</p> <ul style="list-style-type: none"> - ob tabeli navede pomembnejše tehnične in tehnološke pridobitve (novi izumi, napredek v kemiji, železarstvu, vojni tehniki, medicini, komunikacijah) in sklepa o njihovem pomenu - ovrednoti pomen napredka v prometu in komunikacijskih sredstvih in vse večje povezanosti sveta ter izpostavi pozitivne in negativne posledice sprememb v prometu - pojasni posledice neizprosne konkurence (nastajanje monopolov, značilnosti, različni načini povezovanja, različen tempo nastajanja v različnih državah) - pojasni razloge za državno poseganje v gospodarski razvoj (pospeševanje investicij v težko industrijo, bančništvo. uvajanje zaščitnih carin ...) - pojasni vzroke propadanja kmečkega prebivalstva in agrarne krize, zlasti v Srednji Evropi (odškodnina za zemljiško odvezo, konkurenca, propadanje obrti in prevoznitva) - opiše napredek kmetijske tehnike in razloge za počasno uveljavljanje kmetijske mehanizacije v Evropi - razloži vzroke in posledice velikih notranjih in zunanjih migracij v drugi polovici 19. stoletja - opiše videz novih mest in mestnih četrti (nebotičniki, železobetonska gradnja, podzemna železnica - London že 1863; razsvetljava; stanovanja pa še vedno ne poznajo tkoče vode, kanalizacije; revna predmestja ...) - opiše nastajanje novih meščanskih družbenih slojev (menadžerji, obrtniki, nameščenci, uradniki, delavstvo in mestna revščina) - ob ilustrativnem gradivu spozna glavne miselne tokove in odraz družbenih razmer v umetnosti 	<p>Porast trgovine, zmaga velike trgovine in velike industrije</p> <p>Nova podoba podeželja in mest</p> <p>Umetnost</p>	<p>književnost</p>
--	---	--------------------

MED ABSOLUTIZMOM IN DEMOKRACIJO 1850 - 1870

<ul style="list-style-type: none"> - na primeru Avstrije razloži pojem neoabsolutizem (razmere po zlomu revolucije 1849, razlike med starim in novim absolutizmom) - opiše položaj na Slovenskem v času 	<p>Različne oblike vladavine v Evropi (kratka primerjava):</p> <ul style="list-style-type: none"> • neoabsolutizem 	
---	---	--

neoabsolutizma (zatiranje nacionalnega gibanja - konec društev; gospodarstvo - napredek v izgradnji železnice, krizo podeželja)

- na primeru Francije Napoleona III. pojasni značilnosti avtoritarizma kot posebne oblike diktature velike buržoazije
- razloži značilnosti pruskega režima (vpliv junkerjev, moč in pristojnosti kralja in kanclerja)
- na primeru Anglije spozna razvoj parlamenta v moderno predstavniško telo (parlamentarna demokracija, širjenje volilne pravice)
- pojasni nastajanje modernih političnih strank in uveljavljanje parlamentarizma
- pojasni razmere, ki so vplivale na postopno spreminjanje odnosa med državo in Cerkvijo (industrializacija, krepitev meščanstva in rast izobraženstva) in različne poglede na meščansko družbo
- na zemljevidu Evrope ugotovi enonacionalne in večnacionalne države
- pozna razliko v urejanju narodne problematike v različnih večnacionalnih državah
- se seznanj s problematiko malih narodov in etnij v okviru pretežno enonacionalnih držav (npr. Irca, Baski ...)
- ob zemljevidu prikaže problem združenja Nemčije (nasprotje Avstrija - Prusija, premagovanje deželnega - domoljubja, Bismarckova strategija)
- pojasni razmere v obkoljenem Parizu 1870/71 in druge vzroke za pariško vstajo; razloži organizacijo in vlogo novo izvoljene pariške komune

- **pozna glavne značilnosti Cavourjeve politike v obdobju "priprave na združitev Italije"**
- **pozna glavne dogodke druge vojne za neodvisnost ter Garibaldijevega pohoda**
- **pozna vprašanja in problematiko v združeni Italiji**
- **pojasni pomen besede "zgodovinska desnica" in navede vprašanja in probleme, s katerimi se je ubadala vlada v obdobju 1861-1876 (razbojništvo, proračun, rimsko vprašanje, šolska reforma, tretja vojna za neodvisnost)**

• avtoritarizem

• parlamentarizem in nastajanje modernih političnih strank

• Cerkev in država,

Moderni nacionalizem

Združitev Nemčije

Pariška komuna

Združitev Italije in notranji razvoj do konca 19. stoletja

• Zgodovinska desnica

<ul style="list-style-type: none"> - analizira italijansko politiko in jo zna povezati z mednarodno situacijo - pozna pomen besede "zgodovinska levica" in pojasni cilje ekonomske, socialne in ustavne politike tega obdobja - pozna pomen besed "transformizem" in "klientelizem" v politiki tega časa - analizira zemljevid in pojasni italijansko zunanjo politiko konec 19. stoletja - pozna ekonomske in socialne razmere v Istri po propadu Ilirskih provinc ter opiše razvoj tržaške luke - pojasni nastanek nacionalnih konfliktov na narodno mešanem prostoru - analizira popise prebivalstva v 19. st. in razloži pojem "iredentizem" - razloži vzroke za padec neoabsolutizma, primerja ureditev države ter položaj narodov po oktobrski diplomati in februar-skem patentu (centralisti, federalisti, ne en ne drug akt ni pomenil rešitve narodnih vprašanj) - pojasni vzroke in značilnosti dualistične ureditve habsburške monarhije in ve, katere dežele so bile v okviru Avstrije, katere v okviru Ogrske - spozna delovanje škofa Slomška, čitalnic in društev pri širjenju slovenske narodne zavesti in uveljavljanju slovenščine - analizira zemljevid taborskih gibanj in pojasni, zakaj jih je bilo največ v obmejnih predelih in zakaj so tabori vrhunec slovenskega liberalizma 	<ul style="list-style-type: none"> • Zgodovinska levica • Istra v 19. stoletju <p>Avstrija - prehod iz neoabsolutizma v parlamentarno dobo</p> <p>Slovensko narodno-politično organiziranje v ustavni dobi</p>	
--	--	--

VPRAŠANJE O MEJAH RAZVOJA

<ul style="list-style-type: none"> - spozna razloge za upad vodilne vloge liberalizma in konservativizma konec stoletja - opiše položaj delavstva in razmere, ki so vplivale na razcep v delavskem gibanju, navede uspehe sindikatov (socialne reforme, delovni čas, zaščitna zakonodaja) - pojasni pojav novih agresivnih ideoloških 	<p>Nova politična podoba Evrope po letu 1870</p>	
--	--	--

<p>konceptov in razloži pojme: rasizem, antisemitizem, sionizem, rasna in ideološka nestrpnost</p>		
<ul style="list-style-type: none"> - ovrednoti zmago Severa v ameriški v secesijski vojni za gospodarski in politični vzpon ZDA 	<p>ZDA po secesijski vojni</p>	
<ul style="list-style-type: none"> - analizira zemljevid Rusije v 19. stoletju (obseg, nacionalna struktura) in pojasni odnos do neruskih narodov; - pojasni problematiko odprave tlačenja in uveljavljanja kapitalizma 	<p>Rusija po odpravi tlačenja</p>	
<ul style="list-style-type: none"> - spozna pojem "vzhodno vprašanje" in kratko opiše izid krimske vojne - analizira zgodovinski zemljevid in pojasni teritorialne spremembe na Balkanskem polotoku po berlinskem kongresu in sklepa o posledicah vsevečjega angažiranja Avstro-Ogrske na Balkanu 	<p>Turčija in Jugovzhodna Evropa</p>	
<ul style="list-style-type: none"> - razloži pojem gospodarska kriza in vzroke za krizo 1873 ob virih in slikovnem gradivu spozna bistvene posledice in človeške stiske, ki jih je povzročila kriza 	<p>Gospodarska kriza 1873</p>	
<ul style="list-style-type: none"> - analizira zemljevid in pojasni vzroke za nadaljevanje evropske ekspanzije v 19. stoletju ter konkretizira posesti evropskih držav - pojasni odnos med metropolo in kolonijami (kaj so kolonialne sile pričakovale in kaj so dobile; ali je kolonija dobiček ali strošek) 	<p>Kolonialna politika evropskih držav</p>	
<ul style="list-style-type: none"> - pojasni pomen reform na Japonskem 1868 za moderno državno ureditev in gospodarski vzpon Japonske - se seznanj s problemi Kitajske (zaostajanje v razvoju, tuj pritisk; Sun Jat Senovo gibanje) 	<p>Jugovzhodna Azija</p>	
<ul style="list-style-type: none"> - navede glavne značilnosti gospodarskega razvoja v drugi polovici 19. stoletja (položaj slovenskega kmeta - agrarna kriza, propadanje obrti, prevoznitva in izseljevanje, industrijska središča) in poskuse reševanja socialne stiske - pozna večje politične stranke na Slovenskem konec 19. stoletja - razloži razloge, glavne nosilce in posledice načrtnega tujega narodnega pritiska (germanizacija, iredenta) - oceni uveljavljanje slovenščine v 	<p>Slovenci v Avstriji po letu 1870</p>	<p>jezik okolja,</p>

srednjih šolah, kulturi in znanosti		umetnost
-------------------------------------	--	----------

VSE BLIŽE SVETOVNI VOJNI

<ul style="list-style-type: none"> - pozna velike sisteme zvez (bloke), ki so se oblikovale pred prvo svetovno vojno - navede največja in stalna krizna žarišča (Balkan - Bosna, maroške krize, Daljni vzhod - rusko-japonska vojna) - pojasni pomen besede "giolittijevo obdobje" in smernice njegove politike (vprašanje juga, industrializacija) - pozna posledice reforme volilnega sistema ter opiše odnos do socialistov - pojasni pomen pakta Gentiloni in opiše značilnosti zunanje politike - pojasni razmere v Italiji tik pred prvo svetovno vojno (opozicija, kulturna gibanja) 	<p>Boj za vpliv v svetu, bloki in krizna žarišča</p> <p>Italija na prehodu v 20. stoletje</p>	
---	--	--

4. letnik

PRVA SVETOVNA VOJNA

Cilji	Ključne teme	Povezave
<p>Dijak:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pojasni glavne vzroke za prvo svetovno vojno - analizira zemljevid začetnih vojaških operacij in sklepa, zakaj so bili načrti o hitrem koncu vojne iluzija - razloži pojem pozicijska vojna - pojasni, kako je vojna prizadela prebivalstvo, in sklepa o glavnih razlogih za naraščanje protivojnega razpoloženja (pomanjkanje, racionalizacija dobrin, žrtve, begunci, ženska in otroška delovna sila) - ob odlomkih besedil in slikovnem gradivu spoznava trpljenje v strelskih jarkih - analizira zemljevid in pojasni širjenje vojne na nevtralne države in razloži, zakaj so ZDA vstopile v vojno na strani antante - prikaže spremembe v razmerju sil, konec vojne in usodo Avstro-Ogrske - razloži razmere, ki so sprožile revolucionarno vrenje v Rusiji, navede in pojasni rezultate februarske revolucije - ve, kako so Slovenci občutili vojno - razloži posledice določil Londonskega 	<p>Razdeljenost Evrope v dva bloka - izbruh svetovne vojne</p> <p>Življenje med vojno</p> <p>Širjenje vojne, vojni prelom</p> <p>Revolucionarno vrenje v Rusiji</p> <p>Slovenci med prvo svetovno vojno -</p>	

<ul style="list-style-type: none"> - sporazuma za slovensko narodno ozemlje in za potek vojne (Soška fronta) - spozna nastanek Države SHS 		
---	--	--

VERSAJSKA EVROPA, EVROPA NARODOV IN EVROPA RAVNOTEŽJA

<ul style="list-style-type: none"> - spozna socialno-gospodarske in demogeografske posledice vojne ter njen vpliv na spreminjanje miselnosti ljudi - primerja zemljevid Evrope pred prvo svetovno vojno in po njej ter pojasni novo politično podobo (nove države, nove meje novih in starih držav) - pozna bistvo mirovnih pogojev premagani Nemčiji in sklepa o virih novih konfliktov v Evropi - ovrednoti ustanovitev Društva narodov kot sistema kolektivne varnosti - pozna posledice državljanske vojne v Rusiji in tuje intervencije (beli in rdeči teror, vesplošno pomanjkanje) - ve v katerih državah so bili odmevi oktobrske revolucije najmočnejši - navede glavne vzroke za neenotnost in razcepljenost delavskega gibanja ob koncu vojne in sklepa o posledicah razdeljenosti med socialistično in komunistično -Tretjo internacionalo 	<p>Pariška mirovna konferenca</p> <p>Povojni evropski "nered" in odmevi oktobrske revolucije</p>	
---	--	--

KRALJEVINA SRBOV, HRVATOV IN SLOVENCEV

<ul style="list-style-type: none"> - pozna glavne kulturno-zgodovinske verske in gospodarske razlike združenih ozemelj - pojasni proces centralizacije oblasti in značilnosti strankarskega življenja v Kraljevini SHS - pozna posledice mirovnih pogodb v Saint Germainu, Trianonu in Rapallu za slovensko etnično ozemlje - razloži prednosti in slabosti novega ekonomskega prostora za razvoj slovenskega kmetijstva in industrije - ve, katere stranke so bile najmočnejše na Slovenskem in pojasni strankarske usmeritve in politiko - ovrednoti najpomembnejše kulturne in šolske pridobitve na Slovenskem (univerza, SAZU, širša mreža gimnazij, dosežki slovenske znanosti in umetnosti med vojnom) - opiše položaj zamejskih Slovencev v prvi avstrijski republiki, v Italiji in 	<p>Kraljevina SHS v Evropi in na njenem obrobju v 20. letih</p> <p>Slovenci v Kraljevini SHS: boj za etnične meje, gospodarstvo in kultura</p> <p>Zamejski Slovenci</p>	
---	---	--

na Madžarskem in njihova prizadevanja za ohranitev narodne samobitnosti		
---	--	--

ISKANJE NOVEGA RAVNOTEŽJA V EVROPI IN SVETU

<ul style="list-style-type: none"> - na zemljevidu Evrope označi države s parlamentarno ureditvijo in razvito demokracijo, totalitarne države in države z vmesnimi sistemi - poda sumarni pregled razvoja večjih držav parlamentarne demokracije (VB, FR, ZDA) - pojasni bistvene cilje in slabosti novih oblik gospodarstva v SZ; - pojasni utrditev boljševiške oblasti in pojem stalinizem 	<p>Družbeni sistemi v Evropi med vojnoma</p>	
<ul style="list-style-type: none"> - pozna razmere, ki so nastale v Italiji po prvi svetovni vojni (ekonomska kriza, politična nestabilnost, socialno vprašanje, militaristična gibanja) in našteje dejavnike, ki so pripomogli k vzponu Mussolinija - opiše predvolilno vzdušje leta 1924 - pojasni pojem "fašizacija" italijanske države - opiše italijansko družbo v obdobju fašizma (monopol medijev, oblike propagande, ekonomska politika, totalitarizem; antifašizem) 	<p>Italija po prvi svetovni vojni</p>	
<ul style="list-style-type: none"> - pozna največje dosežke znanosti, tehnike in komunikacijskih sredstev med obema svetovnima vojnoma - pojasni prednosti in slabosti široke uporabe novih izumov za življenje posameznih slojev in za razvoj gospodarstva - opiše značilnosti gospodarskega razvoja v 20. letih - navede in pojasni bistvene vzroke za svetovno gospodarsko krizo, ob grafu razloži njene socialne in druge posledice - spozna načine razreševanja gospodarske krize (v ZDA in drugod) in opiše postopno oživljanje gospodarstva v 30. letih 	<p>Napredek v znanosti, komunikacijskih sredstvih in začetki ekonomskega razvoja</p>	
<ul style="list-style-type: none"> - ob slikovnem gradivu spoznava največje dosežke umetnosti v 20. in 30. letih - razloži razmere, ki so omogočile vzpon in zmago nacizma v Nemčiji: konec ustavnega življenja in začetek političnega in državnega terorja 	<p>Umetnost v 20. in 30. letih</p> <p>Poraz demokracije v Nemčiji, odmevi fašizma v Evropi</p>	

<ul style="list-style-type: none"> - ob odlomkih besedil in ilustrativnem gradivu navede in pojasni glavne značilnosti nacizma - ve, v katerih državah je fašizem imel simpatizerje in kje so se uveljavile diktature - spozna bistvene razloge, ki so sprožili spor med Kvomintangom in komunisti in opiše posledice državljanske vojne za Kitajsko - spozna militarizacijo življenja na Japonskem in konkretizira njen osvajalni pohod na azijsko celino - pojasni cilje in rezultate Gandhijevega "nenasilnega odpora" britanskim oblastem - konkretizira nemške in italijanske ozemeljske kršitve versajskega miru in sklepa o posledicah nemoči Društva narodov in popuščanja zahodnih demokracij osvajalni fašistični zunanji politiki - na primeru Francije in Španije pojasni pojem LF in značilnosti ljudsko-frontnega državnega modela - pozna razmere, ki so sprožile državljansko vojno v Španiji in opiše, kako so se ob španski vojni opredelile države, Društvo narodov in svetovna javnost - opiše politične in gospodarske razmere v času Stojadinovićeve vlade (moč in nemoč centralizma, krepitev levice, hrvaško vprašanje, poskus gospodarske konsolidacije, navezovanje na Italijo in Nemčijo) 	<p>Nekateri problemi izven-evropskega prostora</p> <p>Evropa in svet sredi 30. let</p> <p>Jugoslavija v 30. letih</p>	
---	---	--

NEIZBEŽNOST VOJNE

<ul style="list-style-type: none"> - analizira zemljevid in ugotovi teritorial-spremebe v Evropi, Aziji in Afriki kot posledica fašističnih osvajanj - pozna povezovanje in pripravlanje fašističnih držav na vojno - navede in pojasni posledice dogodkov 1938/39, ki so usodno zaznamovali življenje naslednjih let (Anschluss, dogovor v Münchnu, pakt Hitler- Stalin) 	<p>Približevanje vojne</p>	
--	----------------------------	--

DRUGA SVETOVNA VOJNA

<ul style="list-style-type: none"> - analizira zemljevid in opiše potek vojne 1939-1941 (nemška, italijanska, sovjetska osvajanja) ter pojasni, zakaj je imela 	<p>Začetek vojne, njeno širjenje in nastanek protifašistične koalicije</p>	
---	--	--

<p>Slovencev (pomanjkanje, omejevanje svobode gibanja, žrtve, taborišča, prisilna mobilizacija v nemško vojsko, tuj videz mest, stiske vasi - požiganja ...) in označi življenje na osvobojenem ozemlju</p> <ul style="list-style-type: none"> - zna povezati vojaške in politične dogodke v letu 1943 v Jugoslaviji s sočasnimi pomembnejšimi svetovnimi dogajanjem - seznaneni se z razmirami v Jugoslaviji po kapitulaciji Italije - spozna ustanovitev slovenskega domobranstva, njegov razvoj in konec; 	<p>Razmere v Jugoslaviji in na Slovenskem po kapitulaciji Italije</p>	
---	---	--

POVOJNA GEOPOLITIČNA SLIKA EVROPE

<ul style="list-style-type: none"> - primerja odnos zmagovalcev do poražencev konec prve in druge svetovne vojne (Nürnberg, notranji obračuni v evropskih državah, razdelitev Avstrije, Nemčije, Berlina in Dunaja) - spozna bistvene posledice vojne (žrtve, škoda, etnične spremembe) - analizira zemljevid in pojasni novo geopolitično podobo po mirovni konferenci - ovrednoti vlogo OZN v povojnem svetu in pri ohranjanju miru - razloži vzroke za poglobljanje napetosti med prejšnjimi zavezniki v vojni in posledice bipolarnosti in hladne vojne - spozna cilje in rezultate zahodne globalne strategije do SZ (Trumanova doktrina in Marshallov načrt) in sovjetsko reakcijo - opiše povojne gospodarske in družbene razmere v Jugoslaviji (volina zmaga LF, agrarna reforma, nacionalizacija, obračun z nasprotniki v vojni in povojno opozicijo) - ob zemljevidu razloži urejanje mejnih vprašanj na pariški mirovni konferenci (problem severne in zahodne meje) - opiše prihod partizanskih in zavezniških enot v Trst - pozna problematiko, ki je nastala pri reševanju tržaškega problema, in jo zna povezati s takratno mednarodno situacijo - analizira zemljevid in pojasni nastanek in obseg cone A in cone B Svobodnega tržaškega ozemlja - pozna pogloblitna dejanja pri razreše- 	<p>Posledice vojne (vprašanje krivde; nova geopolitična slika), OZN</p> <p>Hladna vojna, njene korenine in nosilci</p> <p>Povojne gospodarske in družbene razmere v Jugoslaviji</p> <p>Tržaško vprašanje</p>	
---	--	--

<p>vanju tržaškega vozla 1945-1954 in osimski sporazum</p> <ul style="list-style-type: none"> - ovrednoti pomen teh vprašanj za Istro eksodus) in kritično razmišlja ter je sposoben razumsko dojeti zgodovinska dogajanja, ki razdvajajo in povezujejo obmejna naroda - spozna razloge razhoda Jugoslavije s SZ in ob virih opiše posledice grobe notranje diferenciacije (Goli otok, Grgur) in izolacije države - opiše nastanek italijanske republike (referendum, ustava, volitve), pozna pomen besede "centrizem" - opiše politične razmere v Italiji do obdobja "levosredinske vlade" - analizira statistične podatke vzpona ekonomije in določi dejavnike, ki so pripomogli k "italijanskemu ekonomskemu čudežu" ter pozna tudi njegove negativne posledice - opiše razmere v Italiji v 60. letih (vroča jesen 1969) - pojasni posledice v italijanskem gospodarstvu zaradi podražitve nafte 1973 - pozna pomen izraza "strategija napetosti" ter našteje teroristične atentate in njihove posledice - pozna dejavnike, ki so privedli do politične in socialne krize v osemdesetih letih - analizira zgodovinski zemljevid, navede "vroča krizna žarišča", ki so prerasla v vojne konfrontacije (korejska vojna, Indokina, Bližnji vzhod...), in druge krize, nevarne svetovnemu miru, (berlinska kubanska kriza...) - ve, katera krizna žarišča v Evropi so bila v 50. letih rešena in kako - pojasni vprašanje destalinizacije v SZ in v državah vzhodnega bloka (neuspehi odpor vzhodnih držav sovjetizaciji in tesni odvisnosti od SZ) - pojasni značilnosti notranjepolitičnih razmer v ZDA (antikomunizem - maktizem - lov na čarovnice, "amariški način življenja", problem rasne segregacije) - pozna največje dosežke znanosti po drugi svetovni vojni (medicina, kemija, 	<p>Italija po 2. svetovni vojni</p> <p>Evropa in svet v 50. in 60. letih</p> <p>Od tranzistorja do Sputnika</p>	<p>naravoslovni predmeti</p>
--	---	------------------------------

<ul style="list-style-type: none"> - elektronika, dosežki vesoljske tehnologije) in pojasni posledice tekmovanja med supersilama v prodiranju v vesolje - ovrednoti pojav novih množičnih medijev in umetnih snovi (pozitivne in negativne strani) na vsakdanje življenje - se seznaniti s pomenom skokovitega napredka v prometu, zlasti v letalstvu 		
<ul style="list-style-type: none"> - analizira zemljevid in prikaže razpad kolonialnih imperijev - pojasni razloge in cilje povezovanja držav t.i. tretjega sveta; v osnovnih potezah opiše nastanek in cilje gibanja neuvrščenih 	Tretji svet in iskanje alternative blokoma	geografija
<ul style="list-style-type: none"> - spozna značilnosti politike popuščanja napetosti - ob tabeli pojasni razvoj in pomen raznih povezav zahodnih držav (pozitivne in negativne strani) - poda sumaren pregled razvoja večjih "zahodnih držav" - pojasni krizo Vzhodnega bloka in zakaj so reformni posegi M. Gorbačova pripeljali do razpada vzhodnega bloka in SZ 	Osnovne značilnosti razvoja v svetu v 70. in 80. letih	geografija geografija
<ul style="list-style-type: none"> - pojasni značilnosti razvoja Jugoslavije v drugi polovici 20. stoletja (uvedba samoupravljanja, vzroki nasprotij med republikami in federacijo) - pojasni vzroke in posledice poglobljanje gospodarske, družbene in politične krize v Jugoslaviji v 80. letih (varčevalni ukrepi, zadolženost, nacionalni problemi) 	Jugoslavija v drugi polovici 20. stoletja	
<ul style="list-style-type: none"> - opiše dogodke v Sloveniji, ki so konec 80. in začetku 90. let pomenili utrjevanje demokratizacije in državne suverenosti; - pojasni potek osamosvajanja Slovenije in njena prizadevanja za mednarodno priznanje 	Demokratizacija Slovenije in njena osamosvojitvev	

SODOBNI SVET IN NJEGOVA PROTISLOVJA

<ul style="list-style-type: none"> - pozna bistvene vzroke in posledice gospodarskih razlik med razvitimi državami in državami v razvoju - ob slikovnem gradivu pojasni vprašanje varstva človekovega okolja 	Bogati - revni; lačni - siti Onesnaženo okolje	
--	---	--

- poišče primere iz dnevnega časopisa o problemih industrijskih in radioloških odpadkov pri nas		

2. Standardi znanj

Dijak:

- zna razvrstiti različne zgodovinske vire v zgodovinska obdobja, v katerih so nastali;
- zna analizirati pisni vir, slikovno gradivo, avdio-vizualni vir iz novejše zgodovine;
- pravilno uporablja temeljno zgodovinsko terminologijo;
- pozna značilnosti gospodarskega in kulturnega razvoja posameznih velikih zgodovinskih obdobj;
- se zna "sprehoditi" v času in prostoru (ob uporabi zgodovinske karte), pozna velike časovne prelomnice v zgodovini človeštva;
- pozna pogoje za nastanek prvih "visokih civilizacij" (Egipt, Mezopotamija, Indija, Kitajska);
- pozna večje kulturne in znanstvene dosežke prvih visokih kultur;
- oceni pomen prvih civilizacij za nadaljnji razvoj človeštva;
- pozna vzroke in pogoje za nastanek grških polis;
- primerja značilnosti atenske demokracije s sodobno demokracijo in ugotovi podobnosti in razlike;
- pozna kulturne dosežke grške civilizacije;
- zna opredeliti pomen grške civilizacije za nadaljnji kulturni, znanstveni in gospodarski razvoj Evrope in zahodnega sveta;
- pojasni pojma "antika" in "helenizem";
- zna opredeliti čas največjega vzpona rimske države, njen obseg in z njim povezani vpliv (meje na severu, zahodu, jugu in vzhodu);
- pozna posledice nenehnih vojn za rimsko družbo, gospodarstvo in kulturo (simbioza in nasprotje svetov);
- pozna večje kulturne, znanstvene dosežke rimske civilizacije in njihov pomen (pravo, gradbeništvo in arhitektura, medicina, umetnost ...);
- **pozna bistvene značilnosti razvoja Istre v različnih zgodovinskih obdobjih;**
- ve, kdaj se je pojavilo krščanstvo, pozna smisel versko-socialnih sporočil zgodnjega krščanstva in njegovo organizacijo in širjenje;
- pozna vzroke cerkevne razkola (1054) in opredeli stičišče zahodne - katoliške ter vzhodne - pravoslavne Cerkve;
- s pomočjo zemljevida razloži novo politično podobo Evrope po razpadu zahodnega rimskega imperija;
- navede današnje evropske narode, ki so se razvili iz ljudstev, ki so poselila Evropo na prehodu v srednji vek;
- pozna pomembne prelomnice v zgodovini Karantanije;
- pozna pomen širjenja krščanstva med prednike Slovencev;
- **pozna specifičnosti zgodovinskega razvoja Italije v srednjem veku;**
- pozna glavne značilnosti zahodnoevropskega fevdalnega sistema;
- pozna značilnosti "karolinške renesanse";
- ve, kateri trije civilizacijski krogi so se stikali na evropskem prostoru okrog leta 800 in kje je bilo njihovo stičišče;
- navede kulturne dosežke evropskega srednjega veka in pozna vlogo ter pomen Cerkve in samostanov na kulturnem in gospodarskem področju;
- zna navesti verstva, ki so vplivala na duhovni razvoj Evrope v srednjem veku;
- pozna vzroke in pomen nastanka srednjeveških mest;
- ve, kdaj so nastale prve univerze v Evropi;

- pozna etnične, verske in kulturne posledice mongolske (Vzhodna Evropa) in turške (Balkanski polotok) nadoblasti;
- pozna gospodarske, etnične in politične posledice srednjeveške agrarne kolonizacije;
- zna razložiti pojma humanizem in renesansa ter njun vpliv na razvoj znanosti;
- pozna glavna odkritja čezmorskih dežel in njihove posledice za novoodkrite dežele in dežele, ki so odkrivala novi svet;
- pozna glavne ideje in smeri reformacije, s pomočjo zemljevida zna pojasniti spremenjeno versko podobo Evrope v začetku 17. stoletja;
- pozna vzroke in zahteve večjih kmečkih uporov na Slovenskem;
- pozna značilnosti srednjeveških državnih stanov in parlameta v Angliji;
- pozna najvidnejše razsvetljenske mislece in ideje v Evropi in na Slovenskem;
- pojasni pomen terezijanskih in jožefinskih reform na Slovenskem;
- navede bistvene ideje Deklaracije o neodvisnosti in Deklaracije o človekovih pravicah ter ugotovi, katere od teh pravic so se uresničile v 19., katere v 20. stoletju;
- navede glavne izume in pridobitve prve in druge industrijske revolucije ter njun vpliv na življenje posameznih družbenih slojev in na gospodarski razvoj;
- pozna čas nastanka in težnje programa Zedinjena Slovenija;
- primerja dosežke revolucij 1848 v Evropi;
- ve, katere nove nacionalne države so nastale v 19. stoletju (primerjava političnega zemljevida Evrope po dunajskem kongresu in pred prvo svetovno vojno);
- **pozna bistvene značilnosti in prelomnice italijanskega narodnega gibanja v 19. stoletju;**
- pozna uveljavljanje pralamentarne demokracije konec 19. in na začetku 20. stoletja;
- pozna vzroke in posledice kolonialne ekspanzije ob koncu 19. stoletja in navede največje kolonialne imperije pred prvo svetovno vojno;
- pozna nacionalno sestavo habsburške monarhije v 19. stoletju;
- pozna vzroke in posledice propadanja slovenskega kmetstva v 2. polovici 19. stoletja;
- zna navesti glavna krizna žarišča pred prvo svetovno vojno (maroški krizi, balkanski sod smodnika, rusko-japonska vojna);
- zna pojasniti pojem svetovna vojna in njene posledice za civilno prebivalstvo, gospodarstvo, za razvoj novega orožja;
- pozna posledice prve svetovne vojne za Slovence (življenje med vojno, mejna vprašanja);
- pozna glavne dosežke znanosti in tehnološkega napredka v času med svetovnimima vojnima in opiše življenje posameznih družbenih slojev v tem času;
- zna navesti značilnosti totalitarnih sistemov (fašizem, nacizem in stalinizem) med svetovnimima vojnima;
- pozna razliko v položaju Slovencev v Avstro-Ogrski in Kraljevini Jugoslaviji;
- **pozna bistvene značilnosti političnega in gospodarskega razvoja Italije v 20. stoletju;**
- pozna vzroke za izbruh druge svetovne vojne;
- ve za velika bojišča v drugi svetovni vojni in zna navesti glavne vojskujoče se države v obeh taborih;

- pozna bistvena določila in pomen Atlantske listine;
- pozna čas in prostor preobrata v 2. svetovni vojni;
- pozna sklepe in posledice zavezniških konferenc v Teheranu, na Jalti in v Potsdamu;
- ob zemljevidu razloži okupacijo slovenskega ozemlja in posamezne okupacijske sisteme;
- ve, kdo je organiziral oboroženi odpor proti okupatorju;
- pozna cilje in usmeritve OF in meščanskih strank med vojno;
- pozna posledice druge svetovne vojne za življenje ljudi;
- pozna vlogo OZN v povojnem in današnjem svetu;
- pozna vzroke za začetek hladne vojne in blokvske delitve Evrope in sveta;
- navede glavna krizna žarišča v Evropi in svetu v 50. in 60. letih;
- navede največje dosežke v znanosti po drugi svetovni vojni in njihov pomen za življenje posameznih družbenih slojev;
- pojasni pojem "tretji svet" in odnos razvitega severa do problemov tretjega sveta;
- navede vzroke za razpad vzhodnega bloka in Sovjetske zveze;
- razloži problem urejanja mejnih vprašanj (naše severne in zahodne meje) na pariški mirovni konferenci in v meddržavnih dogovorih;
- pozna glavne revolucionarne procese pri nas ob koncu vojne (agrarna reforma, nacionalizacija ...)
- pojasni vzroke poglobljanja družbene, gospodarske in politične krize v Jugoslaviji v 80. letih;

III. SPECIALNODIDAKTIČNA PRIPOROČILA IN MEDPREDMETNE POVEZAVE

Učni načrt s tematizirano zasnovanostjo smiselno nadgrajuje in pogloblja cilje pouka zgodovine v osnovni šoli. Učna poglavja so oblikovana na podlagi konkretnih, tipičnih zgodovinskih primerov. Teme so razporejene tako, da dijaki spoznavajo in razumevajo najprej konkretna dogajanja, pojave in procese iz obče zgodovine, sledi proučevanje domače zgodovine. Profesorji naj pri načrtovanju vzgojno-izobraževalnega dela zato upoštevajo celoten učni načrt (v vertikalni), saj bodo tako uspešneje uresničevali temeljne cilje.

Z večkratno obravnavo temeljnih pojmov na različnih ravneh in v različnih vzročno-posledičnih zvezah bodo zagotovili večjo uporabnost in trajnost dijakovega znanja. Z uvajanjem v razumevanje konkretnih oblik zgodovinskih dogajanj, pojavov in procesov ter njihove medsebojne prepletenosti pouk zgodovine omogoča razvijanje sposobnosti za kritično zgodovinsko mišljenje in oblikovanje stališč do različnih pojavnih oblik sodobnega sveta. Posamezne teme so lahko hkrati izhodišče ali pomoč pri obravnavi vsebin drugih predmetov.

Načrt omogoča selektivni pristop k učnim vsebinam. V skladu z njihovim pomenom za razumevanje glavnih zgodovinskih tokov v posameznih zgodovinskih dobah in za razumevanje razvoja v daljšem časovnem obdobju ter slovenske zgodovine, bo učitelj nekatere teme obravnaval bolj poglobljeno, druge pretežno kot informacijo. Učni načrt torej pušča učitelju, skladno z njegovo strokovno avtonomijo, pravico izbire do petine učnih vsebin. Pri izboru naj učitelj upošteva predvsem naslednje kriterije: vertikalno povezanost vsebin, pomembnost za razumevanje razvoja (kontinuitete in diskontinuitete) v daljšem časovnem obdobju, uporabnost znanja za razumevanje bistvenih značilnosti določenega obdobja, pomen znanj za splošno razgledanost dijakov.

Z metodičnega vidika naj profesorji pri načrtovanju dela upoštevajo aktivne oblike in

metode pouka, ki dijake motivirajo in razvijajo njihovo sposobnost za samostojno delo.

Operativni učni cilji praviloma nakazujejo uresničevanje aktivnosti dijakov pri pridobivanju novih informacij, izbor konkretnih metod dela pa je stvar učiteljeve strokovne avtonomije in razpoložljivih učnih sredstev. Narava posameznih ciljev in vsebin narekuje metode dela (delo z zgodovinskim zemljevidom, besedilom, viri, s slikovnim gradivom, statističnimi podatki, z zgodovinsko poljudno literaturo itd.). Profesorji ne smejo pozabiti, da namen aktivnih metod dela z uporabo učnih pripomočkov ni le nazornost pouka, ampak predvsem usposabljanje dijakov za samostojno delo in aktiven odnos do informacij, ki mu jih nudi v različnih oblikah posamezen učni pripomoček. Dijak mora spoznati smisel pravilne uporabe učnega pripomočka in iskanja bistvenih informacij (na karti, sliki itd.) ter se zavedati pomena različnih virov za spoznavanje zgodovine.

Interdisciplinarne vsebine je priporočljivo obdelati tudi v obliki projektnega dela. Pri sodobnem pouku zgodovine so izrednega pomena zgodovinske ekskurzije in obiski muzejskih zbirk, tako za spoznavni proces kot razvijanje pravilnega odnosa do vrednotenja in ohranjanja kulturne dediščine.

Za nazornost pouka in motivacijo je zelo pomembna opremljenost učilnic in uporba AV sredstev.

Ker so oddelki po interesih in sposobnostih heterogeni, je glede na možnosti potrebno upoštevati tudi individualne razlike. Če hoče učitelj upoštevati in izpeljati individualizacijo, se mora seznaniti z individualnimi interesi, sposobnostmi in lastnostmi dijakov. Na osnovi spoznanj prilagaja tempo dela v skupinah in izbira učne oblike in metode krajšega samostojnega dela. Navodila - vprašanja za samostojno delo in pri testih morajo biti različnih težavnostnih stopenj, ki posamezniku omogočajo doseči skupne cilje. Pri tem je zelo pomembna ustrezna materialna opremljenost priročne zgodovinske knjižnice (zadostno število atlasov, zbirk virov in poljudne literature).

Medpredmetne povezave:

Učne vsebine in cilji predmeta zgodovina se povezujejo z materinščino (književnostjo), geografijo in umetnostjo. Konkretna povezava ciljev in vsebin zgodovine z drugimi predmeti so opredeljene pri posameznih operativnih ciljih.

IV. OBVEZNI NAČINI PREVERJANJA IN OCENJEVANJA ZNANJA

Zelo pomembno je, da se učni pripomočki uporabljajo v vseh fazah učnega procesa (uvajanje, pridobivanje novih vsebin, ponavljanje, preverjanje in ocenjevanje). Preverjanje in ocenjevanje naj poteka skladno s Pravilnikom o preverjanju in ocenjevanju. Upoštevajo naj se naslednji kriteriji:

A) Znanje in razumevanje (60%):

Dijak naj zna:

- opisati, pojasniti zgodovinske dogodke, pojave ali procese;
- izluščiti iz povedanega ali prebranega bistvene informacije o konkretnem zgodovinskem dogodku, pojavu ali procesu;
- natančno in pravilno uporabiti ustrezne pojme in zgodovinsko terminologijo pri opisovanju oziroma pojasnjevanju dogodka, pojava ali procesa;
- dogajanja časovno in prostorsko pravilno opredeliti;
- primerjati pojave, dogodke ali procese, ugotoviti podobnosti in razlike;
- poiskati vzročno posledične zveze.

B) Interpretacija, argumentacija, sinteza, analiza, vrednotenje (višji cilji) 40%.

Dijak naj bo sposoben:

- uporabiti različne zgodovinske vire informacij (zgodovinsko besedilo, vir, zemljevid, statistični podatek, slikovno gradivo ...) in izluščiti bistvo sporočil, oblikovati sklepe;
- preoblikovati statistične podatke v besedno informacijo; interpretirati oz. argumentirati podatke in informacije;
- obrazložiti kompleksnost dogajanja.

Preverjanje in ocenjevanje znanja naj poteka skladno s Pravilnikom o preverjanju in ocenjevanju znanja v gimnazijah. Izvaja se **tako ustno kot pisno**. Pri ustnem preverjanju in ocenjevanju preverjamo znanje, vrednotenje in uporabo znanj. Ob tem uporabljamo zemljevide, slikovno in drugo ilustrativno gradivo, vire in besedila. Pisno preverjanje znanja opravljamo z nalogami objektivnega tipa, ki pokrivajo vse ravni zahtevnosti in poleg znanja preverjajo tudi veščine in spretnosti.

V. ZNANJA, KI JIH MORAJO IMETI IZVAJALCI PREDMETA (kadrovski pogoji)

V gimnaziji lahko uči predmet zgodovina, kdor je končal program za pridobitev visokošolske izobrazbe in je pridobil katerega izmed strokovnih naslovov:

- profesor zgodovine (in)
- diplomant zgodovine (in)

Drugi pogoji: aktivno znanje italijanskega jezika.

Učitelj, ki poučuje po tem učnem načrtu, se mora udeleževati stalnega strokovnega spopolnjevanja.

VI. IZVEDBENI STANDARDI IN NORMATIVI (materialni pogoji)

6.1 Opremljenost učilnice

Namenska učilnica za pouk zgodovine, opremljena z AV sredstvi: **grafoskop, televizijski sprejemnik, videorekorder, videoprojektor, datoskop, računalnik.**

16 izvodov šolskega zgodovinskega atlasa in zbirk zgodovinskih virov

6.2 Literatura za dijake:

Monacorda Daniele: *Invito al mondo antico*, Zanichelli, Bologna 1991

De Bernardi-Guarracino-Savio, *Il mondo antico, medievale e moderno*, Mondadori, Milano 1992

De Bernardi-Guarracino, *Il mondo contemporaneo*, Mondadori, Bergamo 1990

6.3 Literatura za izvajalce:

Per la parte antica:

IL NUOVO ATLANTE STORICO, Zanichelli, Bologna 1992

ROSTOVITZ M., *Storia del mondo antico*, Sansoni Editore, Firenze 1965

CHESTER G. STARR, *Storia del mondo antico*, Editori Riuniti, Roma 1969

GRAVES ROBERT, I miti greci, Longanesi & C., Milano 1996
GORDON CHILDE, L'evoluzione societa' primitive, Editori Riuniti, Roma 1972
LEVEQUE PIERRE, La civiltà greca, Einaudi, Torino 1970
AA. VV., Nuova storia della Chiesa, Vol. I: Dalle origini a Gregorio Magno, Marietti Casale 1980
BENUSSI BERNARDO L' Istria nei suoi due millenni di storia, Trieste 1924
DE FRANCESCHI CARLO, L' Istria, note storiche, Parenzo 1979
MARCHESETTI C., I castellieri preistorici di Trieste e della Regione Giulia, Trieste 1981

Per la parte medievale:

LE GOFF J., La civiltà dell' Occidente medievale, Einaudi, Torino 1983
FIRPO M., Il Medioevo, UTET, Torino 1979
LE GOFF J., Il cristianesimo medievale in Occidente dal concilio di Nicea alla Riforma, Laterza, Bari 1988
CIPOLLA C.M., Il Medioevo, Torino 1986
PIRENNE H., Storia economica e sociale del Medioevo, Garzanti Milano 1977
PEPE G., Il Medioevo barbarico d Italia, Einaudi, Torino 1977
HITTI P.K., Storia degli Arabi, La Nuova Italia, Firenze 1966
SURDEL D., Origine e formazione dell' Europa medievale, Laterza Bari 1975
GANSHOF F.L. Che cos' e' il feudalesimo?, Einaudi, Torino 1979
OSTROGORSKY G., Storia dell' Impero bizantino, Einaudi Torino 1968
LE GOFF J.L. L' unomo medievale, Laterza, Bari 1987
TAPIE' L.T., Monarchia e popoli del Danubio, SEI, Torino 1993
CONTE FRANCIS, Gli slavi, Einaudi, Torino 1990
HUIZINGA J. L' autunno del Medio Evo, Sansoni, Firenze 1970
CAPRIN G., Istria nobilissima, 1905
ŽITKO S., Il documento del Placito di Risano, in Annales 1/91 e 2/92, Capodistria 1991
DAROVEC D., Rassegna di storia istrana, Biblioteca Annales, Copodistria 1993

Per la parte moderna e contemporanea:

SPINI G., Storia dell' Eta' moderna, Einaudi, Torino 1965
BRAUDEL F., Civiltà materiale economia e capitalismo, Einaudi, Torino 1982
CHABOD F., Studi sul Rinascimento, Einaudi, Torino 1967
PRANDI A., Interpretazioni del Rinascimento, Il Mulino, Bologna 1977
MARTINA G., La Chiesa nell' Eta' della Riforma, Morcelliana, Brescia 1988
ALBERIGO G., La Riforma protestante, Garzanti, Milano 1959
CAVALLI A., Le origini del capitalismo, Loescher, Torino 1973
CONSTANTINI C., Le monarchie assolute - Il Seicento, Torino 1985
BUTTERFIELD H., Le origini della scienza moderna, Il Mulino, Bologna 1962
GODECHOT J., L' epoca delle rivoluzioni (1770-1848), Torino 1981
REMOND R., Introduzione alla storia contemporanea, vl. I. Rizzoli, Milano 1976
LEFEBVRE G., Napoleone, Laterza, Bari 1969
REMOND R., Introduzione alla storia contemporanea vl. I. Rizzoli, Milano 1976
FURET-RICHET, La Rivoluzione francese, Laterza, Bari 1971
KEMP T., L' industrializzazione in Europa nell' 800, Il Mulino, Bologna 1975
CANDELORO G., Storia dell' Italia moderna, Feltrinelli, Milano 1977
SETON WATSON H., Storia dell' Impero russo 1870-1917, Einaudi, Torino 1971

- SCIROCCO A., L' Italia del Risorgimento (1800-1860) Il Mulino, Bologna 1990
- HOBBSAWM E.J., Nazioni e nazionalismo, Einaudi, Torino 1990
- CAROCCI G., L' eta' dell' imperialismo, Il Mulino, Bologna 1990
- ABENDROTH W., Storia sociale del movimento operaio europeo, Einaudi, Torino 1973
- TAYLOR G.P., L' Europa delle grandi potenze, Laterza, Bari 1973
- ISNENGI M., Il mito della Grande Guerra, Il Mulino, Bologna 1989
- CARR E. H., La Rivoluzione bolscevica, Einaudi, Torino 1964
- APIH E., La dissoluzione dell' Austria Ungheria in La Storia pp. 757-789 e 829-865
- WANDRUSYKA A., Gli Asburgo, Tea storica, Milano 1993
- HOBBSAWM E. J., Il secolo breve, Rizzoli, Milano 1995
- PIRJEVEC J., Il giorno di San Vito, Nuova ERI, Torino 1993
- ZGODOVINA SLOVENCEV, Cankarjeva založba, Ljubljana 1979
- CHABOD F., L' Italia contemporanea (1918-1948), Einaudi, Torino 1976
- DE FELICE R., Le interpretazioni del fascismo, Laterza, Roma-Bari 1986
- TAYLOR J. P., Le origini della II GM, Laterza, Bari 1975
- GALLI DELLA LOGGIA E., Il mondo contemporaneo (1945 -1980), Il Mulino, Bologna 1982
- GINSBORG P., Storia d' Italia dal dopoguerra ad oggi (1943-1988), Einaudi, Torino 1989
- RONCHEY A. I limiti del capitalismo, Tra la fine del comunismo e la guerra del Golfo, Rizzoli, Milano 1991
- BOGDAN H., Storia dei paesi dell' Est, SEI, Torino 1991
- FERRARI-NASSISI-TRANI, Storia di un esodo, Is.Reg. per la storia del movimento di liberazione nel del F.V.G.; Trieste 1980
- VALDEVIT G., La questione di Trieste (1941-54), Angeli, Milano 1986
- APIH E., Italia, fascismo e antifascismo nella Venezia Giulia (1918-43), Laterza, Bari 1966
- PIRJEVEC J., Tržaški voz, Založništvo tržaškega tiska, Trst 1985

6.4 Viri:

- Učni načrt za zgodovino v gimnaziji, Zavod RS za šolstvo, Ljubljana 1996
- Peter Vodopivec: Ob novem učnem načrtu pouka zgodovine v gimnazijah, Zgodovinski časopis 1994, št. 2
- Analiza stanja in predlogi za spremembe, prispevki k prenovi gimnazijskega izobraževanja, ZRSŠ, Ljubljana 1996
- History in the National Curriculum (England), 1991
- History in the National Curriculum, DFE, London 1995
- Lehrplan für das bayerische Gymnasium, Fachlehrplan für Geschichte, Amtsblatt des Bayerischen Staatsministeriums für Unterricht, Kultus, Wissenschaft und Kunst, N. 8, 1992
- Tomaž Weber: Zgodovina v učnih programih naših sosedov, Zgodovina v šoli, letnik 1992, št. 3

